

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Kokemuksia Starttiryhmän antamasta tuesta kuntoutumisprosessissa

---

Hakola, Saana

2012 Laurea Otaniemi

Laurea ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Kokemuksia Starttiryhmän antamasta tuesta kuntoutumisprosessissa

---

"Tääl kyllä saa sen avun, mitä pyytää, kun vaan ite uskaltaa avaa suun."

Saana Hakola

Kokemuksia Starttiryhmän antamasta tuesta kuntoutumisprosessissa

Vuosi	2011	Sivumäärä	48
-------	------	-----------	----

Työttömyys vaikuttaa ihmisen toimintakykyyn sitä alentavasti. Työttömyys saattaa aiheuttaa muun muassa arkisen toimintakyvyn heikkenemistä, sosiaalisen suhteiden supistumista, mielenterveys- ja päihdeongelmia, asumisen ongelmia, taloudellista ahdinkoa ja pahimmassa tapauksessa syrjäytymistä yhteiskunnasta. Työttömyydestä aiheutuvien negatiivisten ilmiöiden ennaltaehkäiseminen ja varhainen puuttuminen mahdollisimman aikaisessa vaiheessa on tärkeää ihmisen toimintakyvyn säilyttämisen ja työllistymisen kannalta.

Aktiivisilla työllistymis- ja kuntoutustoimenpiteillä voidaan ehkäistä työttömyyden venymistä pitkäaikaistyöttömyyteen. Panostus nuoriin, alle 30-vuotiaisiin työttömiin on lisääntynyt esimerkiksi TE-toimiston, kuntien ja Kelan toimesta.

Opinnäytetyön toimeksiantaja on Espoon kaupunki ja Espoon työvoiman palvelukeskus ETYP. Espoossa työvoiman palvelukeskus ETYP on vastannut nuorten työttömien kuntoutumisen tarpeeseen esimerkiksi järjestämällä Espoon työhönvalmennuskeskuksessa niin sanotun Starttiryhmän, jonka tavoitteena oli selvittää ryhmäläisten elämäntilanteet, joiden pohjalta ryhmäläisille tehtiin yksilölliset aktivointi- ja kuntoutussuunnitelmat.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää teemahaastattelujen ja haastattelujen narratiivisen sisällönanalyysin avulla nuorten työttömien kokemuksia Starttiryhmän antamasta tuesta heidän kuntoutumisprosessissaan ryhmätoiminnan aikana. Haastattelujen avulla pyrin selvittämään ryhmäläisten näkemyksiä ryhmätoiminnan tuomasta tuesta sekä yleisesti ryhmätoiminnasta. Tavoitteena oli myös löytää kehittämisen kohteita tulevalle ryhmätyöskentelylle.

Opinnäytetyössä tarkastelen ryhmäläisten kokemuksia kuntoutumisen ja toimintakyvyn näkökulmasta.

Avainsanat: kuntoutus, työpajatoiminta, työllistyminen, toimintakyky

Saana Hakola

Experiences from the support given by "Starttiryhmä" -group in rehabilitation process

Year	2011	Pages	48
------	------	-------	----

Unemployment can affect person's ability to function by decreasing it significantly. Unemployment might cause weakening capacity in daily based activities, person's social network can become smaller, a person might get mental problems or start abusing substances and in the worst case become alienated from the society. Preventing the negative phenomena caused by unemployment and intervening early enough to person's issues is important when trying to hold on to person's ability to function and possibilities to get employed.

In the past few years there has been a lot of discussion about unemployment among young people. With active employment and rehabilitation methods it is possible to prevent long term unemployment. Investing to young people less than 30 years of age has been an important mission to the unemployment office, communities and Social Insurance Institution in Finland.

In Espoo an unemployment office called ETYP (Espoon työvoiman palvelukeskus) has started to organize courses to help young people rehabilitate themselves towards employment or education. In a working center in Espoo has been organized a group called "Starttiryhmä". The group's main goal was to find out the group members' situations and then to plan individually how to rehabilitate and go on in their lives.

The goal in my thesis was to find out the group members' experiences of Starttiryhmä. I did interviews and tried to find out how the group has helped them to rehabilitate. It was also important to find things that need to be developed so that the groups in the future could be even more effective.

In my thesis I observe the group members' experiences from the point of view that is rehabilitation and ability function.

Key words: Rehabilitation, employment, ability to function

Sisällysluettelo

1	Johdanto	6
2	Toimintakykyinen ihminen - terve ihminen?	7
3	Kuntoutuksen ulottuvuudet	8
3.1	Kuntouttava työtoiminta Espoossa.....	11
3.2	Kuntouttavan työtoiminnan asiakkuus ja aktivointisuunnitelma	11
3.3	Aktiivinen sosiaalipolitiikka ja aktivointisuunnitteluprosessi	12
3.4	Vertaistuki	13
4.	Aikaisemmat tutkimukset kuntouttavasta työtoiminnasta ja työpajatyöskentelystä	13
5.	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	14
6.1	Laadullinen tutkimus	15
6.2	Teemahaastattelu ja havainnointi	16
6.3	Narratiivinen analyysi ja aineiston kerääminen	17
7	Kokemuksia Starttiryhmästä	18
7.1	Peten tarina	18
7.2	Saulin tarina	20
7.3	Ohjaajien haastattelun tiivistelmä	21
7.4	Yhteenveto.....	22
8.	Tutkimustulokset	23
9.	Kehitysehdotukset.....	24
10.	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	24
11.	Pohdinta	25
	Lähteet	27
	Liitteet.....	29
	Liite 1. Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta	29
	Liite 2. Starttiryhmläisten teemahaastattelun haastattelurunko.....	31
	Liite 3 STARTTIRYHMÄN HAASTATTELUT.....	32
	Liite 4 Starttiryhmän ohjaajien sähköpostivastaukset	43

1 Johdanto

Erityisesti nuorison (18 - 25 -vuotiaiden) työttömyys ja yleensäkin aikuisväestön pitkäaikaistyöttömyys ovat saaneet lähiaikoina paljon huomiota Suomen mediassa. Tilastokeskuksen (Tilastokeskus 15.2.2011) tietojen mukaan Suomessa on vuonna 2010 ollut yhteensä 224 000 työtöntä aikuisikäistä henkilöä. Vertailuksi sanottakoon, että vuonna 1990 Suomessa oli Tilastokeskuksen mukaan 82 000 työtöntä aikuisikäistä henkilöä. Tilastoissa ovat mukana myös ne ihmiset, jotka väliaikaisesti ovat olleet työttöminä. Syitä pitkäksi venyvään toimettomuuden ajanjaksoon ja erityisesti ongelman ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn on mietitty julkisessa keskustelussa paljon. Onko nykyisessä koulutus- ja työmarkkinajärjestelmässä kenties jotain rakenteellista vikaa, mikä rooli taloudellisella lamalla on, ovatko syypäitä itse nuoret ja aikuiset omaan ahdinkoonsa - kenen on vastuu: yhteiskunnan vai yksilön? Miten ihmisten yksilöllisiin tuen tarpeisiin voidaan vastata niin, että se vahvistaisi yksilön mahdollisuuksia palata työmarkkinoille? Onko se kaikkien kohdalla edes realistinen tavoite?

Tämäntyyppiset kysymykset ovat askarruttaneet mieltäni pitkään työskennellessäni Espoon kaupungin sosiaalitoimistossa aikuissosiaalityönpuolella, jossa asiakaskunta koostuu suureksi osaksi työttömistä ihmisistä. Olen seurannut vierestä heidän elämäänsä, johon liittyy vahvasti Työ- ja elinkeinotoimiston erilaiset palvelut ja velvoitteet sekä erilaiset kuntouttavat toimenpiteet. Kiinnostuinkin tekemään opinnäytetyöni Espoon työvoiman palvelukeskuksen järjestämästä Starttiryhmätoiminnasta Espoon työhönvalmennuskeskuksessa. Koin tärkeäksi tuoda ryhmään osallistuvien asiakkaiden näkemyksiä uudenlaisesta kuntouttavasta työtoiminnasta ja sen vaikuttavuudesta. Opinnäytetyössäni on selvitetty Starttiryhmän jäsenten kokemuksia Starttiryhmästä ja sen vaikutuksista elämän eri osa-alueisiin: fyysisen-, psyykkisen- ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Kokemusten perusteella on selvitetty myös kehitysideoita tulevaisuudessa järjestettävien vastaavien kurssien varalle.

Opinnäytetyöni toimintaympäristö on Espoon Työhönvalmennuskeskus Espoon Suomenojalla. Espoon Työvoiman Palvelukeskus (ETYP) järjesti uudentyyppistä kuntouttavaa työtoimintaa Työhönvalmennuskeskuksessa 17 - 30 -vuotiaille työttömille nuorille. Ryhmätoiminnan nimeksi annettiin Starttiryhmä. Ryhmätoiminnan tavoitteena on tehdä ryhmäläisille aktivointisuunnitelmat, terveystarkastukset sekä jatkosuunnitelma. Starttiryhmissä työskenneltiin ryhmässä, tutustuttiin työelämään Työhönvalmennuskeskuksen eri pajoilla, vierailtiin erilaisissa opiskeluun ja työelämään liittyvissä paikoissa ja käytiin yksilöllisiä keskusteluja sosiaali- ja työvoimaohjaajien kanssa. Lisäksi kartoitettiin ryhmän jäsenten eri verkostot, kehittää asiakasohjausta ja yleisiä työkäytäntöjä.

2 Toimintakykyinen ihminen - terve ihminen?

Järvikosken (2004) mukaan hyvä terveys on tärkeä edellytys tasapainoiselle elämälle ja hyvinvoinnille alati kehittyvälle yhteiskunnalle ja sen toiminnalle. Terveysteen vaikuttaa erilaisten biologisten ja kemiallisten tekijöiden lisäksi myös sosiaaliset, psyykkiset ja yhteiskunnalliset tekijät. Terveysten määritelmää on monia, mutta funktionaalisen terveystekäsitteen mukaan terveysttä mitataan ihmisen toimintakyvyn mukaan: se kuinka hyvin ihminen suoriutuu jokapäiväisistä tehtävistä mittaa, kuinka terve ihminen on.

Toimintakyky mahdollistaa Kähäri-Wiikin (2006) mukaan ihmisen selviytymisen jokapäiväisistä tehtävistään kotona, työpaikalla ja vapaa-aikana, ja näillä toiminnoilla on myös mielekäs merkitys ihmiselle. Ihminen kykenee vuorovaikutukseen muiden kanssa ja asettaa itselleen tavoitteita sekä pyrkii aktiivisesti toteuttamaan niitä. Toimintakyvyn käsitettä voidaan hahmottaa kolmesta eri ulottuvuudesta: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta. Fyysiseen toimintakykyyn liittyvät muun muassa lihas- ja kestävyyskunto, kehon liikkuvuus, reaktio- ja tasapainokyky sekä mahdolliset toimintakykyä haittaavat sairaudet. Vesalainen (1996) jaottelee psyykkisen toimintakyvyn sisällön esimerkiksi kognitiivisiin ja psyykkisiin voimavaroihin sekä motivaation, vireydetunteen ja emotionaalisen tasapainoon. Psyykinen toimintakyky on eräänlainen hierarkia, jossa psykofysiologiset toiminnot muodostavat alimman tason, jonka yläpuolelle sijoittuvat kognitiiviset, älylliset ja tiedolliset, prosessit, sosioemotionaaliset tekijät ja psyykinen hyvinvointi.

Sosiaalisella toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen kykyä olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja taitoa luoda erilaisia ihmissuhteita ja ylläpitää niitä. Sosiaalisia suhteita tarkasteltaessa on huomattu sosiaalisen tuen merkitys. Sosiaalisella tuella tarkoitetaan sosiaaliin suhteisiin liittyvää terveysttä edistävää tai stressiä ehkäisevää tekijää. Se on tällöin määritelty sosiaalisista suhteista saatavaksi voimavaraksi. Sosiaalisilla suhteilla on suuri merkitys elämänhallintaan ja toisin päin. (Oulun yliopiston kirjasto 2000) Kähäri-Wiik (2006) painottaa, että ihminen toimii näiden kolmen osa-alueen kokonaisuutena, joten jo yhdellä osa-alueella tapahtuneet muutokset voivat vaikuttaa ihmisen koko toimintakykyyn. Taloudellinen toimintakyky voidaan myös nähdä erillisenä osa-alueena. Ympäristön vaikutus toimintakykyyn on huomioitava: tukeeko ympäristö yksilön toimintakykyä niin, että yksilö voi toimia mahdollisimman täysipainoisesti?

Ihmisten oletetaan käyttäytyvän ja pystyvän toimimaan yleisesti hyväksyttyjen odotusten mukaisesti, ja nämä odotukset voivat olla virallisia tai epävirallisia. Kuntoutustarpeen arviota tehdessä onkin tärkeää ottaa huomioon, mitä ominaisuuksia ja odotuksia vertaillaan keskenään. Toimintakyvyn mittauksen ja arvioinnin tulisi perustua selkeisiin kriteereihin ja olla mahdollisimman moniulotteinen, jotta päätöksenteko helpottuisi. Toimintakyky käsitteenä on suhteellinen ja vahvasti subjektiivinen asia, ja sen rajoituksista johtuvat pulmat

riippuvat henkilöstä itsestään, ympäristöstä ja suoritettavista tehtävistä. Ihmisen toimintakykyä voidaan arvioida esitietojen, kliinisten havaintojen ja muiden tutkimuslöydösten avulla, ja näin ollen se on arvio henkilön osallistumisen mahdollisuuksista. (Matikainen 2004)

Matikaisen (2004) mukaan moniongelmaisten asiakkaiden problematiikan ymmärtämiseksi on lääketieteellisen selvittelyn lisäksi tutustuttava asiakkaan arvomaailmaan, kulttuuriin ja elämäntilanteeseen: toiminta- ja työkyvyn arviointi onnistuu parhaiten yhteistyössä asiakkaan ja moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. Yksilön itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava, ja asiakkaan itsenäisen selviytymisen, itsetunnon ja syrjäytymisriskin hallinnan vuoksi asiakasta on ohjattava niin sanotun opitun avuttomuuden kierteestä subjektiiviseen vastuullisuuteen.

Erilaiset elämän kriisitilanteet voivat horjuttaa ihmisen toimintakyvyn eri osa-alueita aiheuttaen monenlaisia pulmatilanteita, esimerkiksi työttömyyttä. Koska työ vaikuttaa ihmisen elämään viidellä eri tavalla; se määrittää päivän aikataulun, mahdollistaa perheen ulkopuoliset sosiaaliset kontaktit, tarjoaa toimeentulon, antaa statuksen ja identiteetin, tuo elämään toiminnallisuutta ja säännöllisyyttä sekä yhdistää kollektiivisia ja yksilöllisiä tarkoitusperiä, on työttömyydellä siis suuri vaikutus ihmiseen psyykkisesti, sosiaalisesti ja fyysisesti. Työn menettäminen aiheuttaa erilaisia stressioireita, kuten väsymystä, aloitekyvyttömyyttä, ahdistusta, keskittymisvaikeuksia ja päättämättömyyttä, jotka vaikuttavat ihmisen toimintakykyyn. Työttömänä ihmisen toimintakyky ja pystyvyys oletettavasti heikkenevät, ja työttömyys uhkaa myös ihmisen itsetuntoa: työpaikan antama sosiaalinen status menetetään ja seuraa kielteinen, epäonnistumista korostava leima. Työn menettäminen voidaan kokea henkilökohtaisena epäpätevyyttenä. Uudelleentyöllistyminen vastaavasti parantaa toimintakykyä ja itsetuntoa sekä vähentää psyykkisiä stressioireita. (Vesalainen & Vuori 1996)

3 Kuntoutuksen ulottuvuudet

Kuntoutus on sisällöltään ja toimintatavoiltaan monimuotoinen yhteiskunnan mukana muuttuva kokonaisuus. Esimerkiksi 1940- ja 1950 -luvuilla kuntoutus käsitettiin lähinnä sotatapaturmien korjaamiseksi, mutta nykyään käsite nähdään selvästi laajempaan esimerkiksi terveydenhuoltoon, sosiaalihuoltoon, työsuojeluun, koulutustoimeen ja työvoimapolitiikkaan liittyvänä kokonaisuutena. Nykyisin kuntoutuksen avulla ennaltaehkäistään ja helpotetaan erilaisiin vammoihin, sairauksiin ja sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia, ja tuetaan ihmisten selviytymistä sekä hyvinvointia hyvinkin arjisella tasolla. Vuonna 2002 julkaistun kuntoutuslonteen mukaan "kuntoutus määritellään

suunnitelmalliseksi ja monialaiseksi, yleensä pitkäjänteiseksi toiminnaksi, jonka avulla pyritään auttamaan kuntoutujaa elämäntilanteensa hallintaan". (Järvikoski 2004, s.12-13.) Kuntoutuksen tavoite on parantaa tai edistää vammautuneen, sairaan tai vajaatoimintakykyisen henkilön hyvinvointia, itsenäistä selviytymistä ja työllistymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010) Matikainen (2004) kirjoittaa, että kuntoutuksen tavoite on myös mahdollistaa kuntoutujalle sellaisia asioita, joita hän kykenee kohentuneella toimintakyvyllä toteuttamaan.

2000-luvun Suomessa kuntoutukselle asetetut odotukset perustuvat yhteiskunnallisiin kehityssuuntiin ja tulevaisuuden ennusteisiin. Tärkeä kysymys on, miten kykenemme turvaamaan tulevaisuuden rahoitusperustan hyvinvointivaltiossa. Nykyiset työelämän vaatimukset, stressi, kiire ja työn kuormittavuus alentavat työkykyä ja -halua, ja aiheuttavat pahimmillaan mielenterveydellisiä häiriöitä. Myös nuorten hyvinvoinnin heikentyminen ja monenlaiset ongelmat, kuten mielenterveyden häiriöt, oppimisvaikeudet ja huumeiden käyttö ovat lisääntyneet. Moniongelmaisuus, alhainen koulutustaso, heikko asumistaso, kielitaidon puute, pitkäaikaistyöttömyys ja sairaudet altistavat syrjäytymiselle, jota vastaan yhteiskunnan tulee taistella. Työikäisten työkykyisyyttä ja työssä jaksamista on tuettava, sellaiset, jotka haluavat töihin on työllistettävä ja erityistukea tarvitseville on järjestettävä erilaisia, yksilöllisiä kuntoutus- ja työllistämispalveluita. (Järvikoski 2004)

Järvikosken (2004) mukaan kuntoutuksen yhteys aktiiviseen työvoima- ja sosiaalipolitiikkaan on ajankohtainen asia, johon EU:n jäsenmaat ovat lähivuosina alkaneet kiinnittää enemmän ja enemmän huomiota. Toimeentuloturvien passiivisia piirteitä on pyritty vähentämään aktivointikeinoin, jotka kohdistuvat sekä työpaikkojen luomiseen että työttömiin henkilöihin erilaisin kannustuskeinoin. Nämä kannustuskeinot voivat olla joko sanktioihin ja velvoitteisiin painottuvia negatiivisia kannustimia tai positiivisia kannustimia, jotka tarjoavat erilaisia yksilöllisesti räätälöityjä kuntoutumismahdollisuuksia vajaakuntoisille henkilöille. On kuitenkin muistettava, että kuntoutusta ei voida ajatella ainoastaan eri etuuksien kannalta, sillä kuntoutuksen ja erilaisten toimeentuloturvien perimmäisin tarkoitus on kuitenkin tähdätä pitkäjänteisesti kuntoutujan tulevaisuuteen.

Onnistuneen kuntoutuksen hyödyt yhteiskunnalle ovat moninaiset, sillä siitä seuraa muun muassa taloudellista hyötyä, lisää työvoimaa, eläkekustannusten kurissa pitäminen sekä hoito- ja huoltokustannusten pieneneminen. Yksilötasolla kuntoutus vaikuttaa henkilön onnellisuuteen, kokonaisvaltaiseen terveydentilaan, toimintakykyyn ja yleiseen hyvinvointiin merkittävästi. Myös vapauden lisääntyminen, elämänhallinnan parantuminen ja mahdollisuus itsemääräämisoikeuteen paranevat kuntoutuksen myötä. Kuntoutus mahdollistaa myös jokaisen oikeuden työhön, kohtuulliseen elintasoon ja sosiaaliseen turvallisuuteen. (Järvikoski 2004)

Määttä (2001) kertoo, että kuntoutukseen liittyy vahvasti myös voimaantumisen käsite. Voimaantumisella tarkoitetaan sitä, että ihminen kokee pystyvänsä vaikuttamaan omaan elämäänsä ja siihen, mihin suuntaan se on kulkemassa. Voimaantuessa ihminen ikään kuin vahvistuu ja saa lisää valtaa avuttomuuden tunteen väistyessä. Voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään, mutta toiset ihmiset voivat voimaantumista tukevilla puitteilla vahvistaa voimaantumista.

Kuntouttavalla työotteella tarkoitetaan työtapaa, jolla tuetaan ja kannustetaan henkilöä selviytymään omien voimavarojensa ja toimintakykynsä mukaan niin itsenäisesti kuin mahdollista. Kuntouttavan työotteen lähtökohta on asiakkaan omista vaikutusmahdollisuuksista: asiakas osallistuu kuntoutussuunnitelmansa tekoon aktiivisesti ja pystyy vaikuttamaan prosessiin. Yhdessä tekeminen painottuu: ei tehdä puolesta, vaan tuetaan ja autetaan henkilöä erilaisissa tukea vaativissa toimissa. Valinnanvapaus ja mahdollisuus päätöksentekoon ovat tärkeitä kuntoutumisen kannalta. (Järvinen 2004)

Kuntouttava työtoiminta on pitkäaikaistyöttömille tarkoitettua toimintaa, jonka tarkoituksena on auttaa pitkäaikaistyöttömät asiakkaat työelämäänsä tai ennen työllistymistä työvoimahallinnon ensisijaisiin työllistymistä edistäviin toimenpiteisiin. Lisäksi tärkeänä tavoitteena on parantaa pitkäaikaistyöttömän elämänhallinnallisia taitoja ja estää pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttamat kielteiset vaikutukset asiakkaan toimintakykyyn. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta, työvoimapalvelulaki ja toimeentulotukilaki muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jolla estetään tehokkaasti pitkäaikaistyöttömyyden aiheuttamaa syrjäytymistä ja parannetaan mahdollisuuksia työelämäänsä palaamiseen. Kuntouttavan työtoiminnan tulee olla mielekästä ja riittävän vaativaa, sillä tähtäimessä on avoimet työmarkkinat, mutta se on mitoitettava asiakkaan toimintakyvyn mukaisesti. Kuntouttava työtoiminta voi siis olla toiselle niin sanottua ”normaalista” työntekoa, kun taas toiselle arkirytmien totuttautumista: tarkasti ei voida siis määritellä, mitä kuntouttavalla työtoiminnalla tarkoitetaan. Sen tulisi kuitenkin kestää vähintään kolmesta kuukaudesta kahteen vuoteen ja kestää päivässä vähintään neljä tuntia vähintään yhtenä ja enintään viitenä päivänä viikossa. Kuntouttavan työjakson päätyttyä tulee aktivointisuunnitelman laatijoiden kokoontua yhteen ja arvioida kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia asiakkaan kannalta. (Lindqvist 2002)

Kuntoutuminen on myös yksilön kasvu- ja oppimisprosessi, jonka aikana yksilö muodostaa itselleen parhaiten sopivat keinot selviytyä arjen haasteista, ja myös hyväksyy tilanteensa. Kuntoutumisen tuloksena yksilö kykenee suunnittelemaan tulevaisuuttaan sen hetkisistä lähtökohdista huomioiden omat voimavaransa realistisesti. Kuntoutuksen motivoituneisuus on avainasemassa: tavoitteiden saavuttamiseksi yksilön on tunnettava kuntoutus merkityksellisenä ja tavoiteltavana toimintana. (Kähäri-Wiik 2006)

3.1 Kuntouttava työtoiminta Espoossa

”Kuntouttavan työtoiminnan avulla pitkään työttömänä olleella yli 17-vuotiaalla henkilöllä on mahdollisuus päästä mukaan työelämään. Kuntouttava työtoiminta on henkilökohtaiseen suunnitelmaan perustuvaa työskentelyä avustavissa tehtävissä. Työtoimintaan voi osallistua pajoilla, järjestöissä, Työhönvalmennuskeskuksessa sekä ryhmissä. Kuntouttavaan työtoimintaan pääsee Työvoiman palvelukeskuksen kautta.” (Espoon kaupunki 2011)

Espoossa asiakkaan niin sanottu aktivointisuunnitelma laaditaan moniammatillisen tiimin yhteistyönä Työvoiman palvelukeskuksessa Espoon Leppävaarassa. Espoon Työvoiman palvelukeskus (ETYP) toimii yhteistyössä Espoon ja Kauniaisten sosiaali- ja terveystoimen, Espoon työvoimatoimiston ja Kansaneläkelaitoksen kanssa. ETYP järjestää asiakkailleen yksilöllisiä työllistymis-, koulutus- ja kuntoutuspalveluja ja sen palvelut ovat tarkoitettu ensisijaisesti pitkään työttömänä olleille asiakkaille, jotka tarvitsevat apua työllistymiseen liittyvässä ongelmanratkaisussa ja jotka hyötyvät moniammatillisesta tiimityöskentelystä. ETYPissä työskentelee muun muassa työvoimaohjaajia, sosiaaliohjaajia, sosiaalityöntekijöitä, terveydenhoitajia, psykologeja, Kelan vakuutussihteeri, päihdetyöntekijöitä ja velkaneuvoja. Tiivis yhteistyö kunnan peruspalvelujen kanssa kuuluu ETYPin toimintamalliin. Tavoitteena on asiakkaan työllistyminen, kouluttautuminen, kuntoutuminen tai eläkkeelle siirtyminen. Asiakkaaksi pääsee työvoimatoimiston tai sosiaalitoimen läheteellä, jonka vastaanottamisen jälkeen asiakas kutsutaan henkilökohtaiseen haastatteluun, jossa kartoitetaan hänen tilanteensa ja tehdään jatkosuunnitelma. Palveluita ja toimintakokonaisuuksia suunnitellaan asiakkaan lähtökohdista ja hänen omia vahvuuksia tukien. (Espoon kaupunki 2011)

3.2 Kuntouttavan työtoiminnan asiakkuus ja aktivointisuunnitelma

Lindqvistin (2002) mukaan laki kuntouttavasta työtoiminnasta määrittelee kuntouttavan työtoiminnan asiakkaaksi työttömän henkilön, joka saa toimeentulotukea tai työmarkkinatukea työttömyyden perusteella. Mikäli asiakas on alle 25 -vuotias ja ollut työttömänä 8,5 -12 kuukauden ajan, sovelletaan häneen lakia kuntouttavasta työtoiminnasta. Alle 25 -vuotiaalla työttömällä työnhakijalla ei myöskään ole oikeutta kieltäytyä kuntouttavasta työtoiminnasta ilman hyväksyttävää syytä toimeentulotuen supistamisen uhalla. Sanktioilla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja työttömyyttä. Mikäli asiakas on yli 25 -vuotias, sovelletaan häneen tätä lakia vasta 2 - 2,5 vuoden työttömyyden jälkeen. Työvoima- ja sosiaalipolitiikan toimenpiteiden avulla parannetaan pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia työllistyä: kunta ja työvoimaviranomaiset ovat velvoitettuja laatimaan aktivointisuunnitelman yhdessä pitkään työttömänä olleen asiakkaan kanssa. Mikäli asiakas saa työmarkkinatukea, on työvoimatoimisto velvollinen tekemään aktivointisuunnitelman, kun

taas toimeentulotukea saavan asiakkaan aktivointisuunnitelman on velvollinen tekemään kunta. Käytännössä aktivointisuunnitelman tekoon osallistuvat sosiaalityöntekijä, työvoimaneuvoja, asiakas ja mahdolliset muut yhteistyötahot, esimerkiksi terveystoimen asiantuntijat. Aktivointisuunnitelma perustuu yhteistyöhön ja yhteisiin arvioihin asiakkaan tilanteesta.

3.3 Aktiivinen sosiaalipolitiikka ja aktivointisuunnitteluprosessi

EU:ssa muodostunut aktiivinen sosiaalipoliittinen ajattelutapa ihmisen siirtymisestä sosiaaliturvan varassa elämisestä palkkatyöhön on juurtunut myös suomalaiseen sosiaali- ja työvoimapolitiikkaan. Toimeentulotuen tarjoamisen sijaan pyritään siis saada ihmiset kiinni työelämään. Aktivoinnille ei ole varsinaista määritelmää, mutta se liittyy vahvasti huoleen ihmisten syrjäytymisestä, ihmisarvon menetyksestä, mutta myös huoleen siitä, että ihmiset ovat riippuvaisia erilaisista sosiaalietuuksista ja tuista. Aktivointiin liittyy myös jokaisen oikeus työhön ja toimeentuloon. Aktivoinnin tavoitteita puolestaan on määritelty. Aktivoinnilla pyritään lisäämään henkilön sosiaalista osallisuutta tukemalla heitä kiinnittymään työmarkkinoille tai tarjoamalla muuta mielekästä tekemistä, vastuullistaa asiakasta, vähentää julkisen tuen varassa elävien ihmisten määrää aktivointitoimenpiteiden avulla ja säädellä työvoiman laatua ja määrää. Aktivointi tarkoittaa siis tässä tilanteessa erilaisista kannustimista ja sanktioista koostuvaa kokonaisuutta, jolla autetaan henkilöä työllistymään. Vastavuoroisuus, velvollisuudet ja oikeudet sidotaan toisiinsa erilaisten suunnitelmien tai sopimusten muodossa. Esimerkiksi jotta henkilö saisi toimeentulotukea, on hänen etsittävä jatkuvasti töitä. (Tuusa 2005)

Aktivoivaan sosiaali- ja työpolitiikkaan kuuluu käytännössä vahvasti aktivointisuunnitelman teko: Aktivointiehdon täyttävä asiakas tunnistetaan vastuullisen viranomaisen (joko työvoimaneuvoja tai sosiaalityöntekijä) toimesta, ja vastuullinen viranomainen ottaa yhteyttä toiseen viranomaiseen ja asiakkaaseen sopiaakseen yhteisen tapaamisen. Ennen aktivointisuunnitelmaa tulee asiakkaalla olla tehtynä työvoimapalvelulain mukainen työnhakusuunnitelma. Aktivointisuunniteluistunnossa asiakkaan suunnitelmaan merkitään asiakkaan koulutusta ja työuraa koskevat tiedot, aikaisempien työllisyyttä edistävien toimenpiteiden vaikuttavuuden arvio, aikaisempien työnhakusuunnitelmien ja kunnan tekemien asiakasta koskevien suunnitelmien toteutumisen arvio sekä tehtävät toimenpiteet, kuten esimerkiksi työtarjoukset, kuntouttava työtoiminta ja sosiaalipalvelut. Jos aktivointisuunnitelma sisältää kuntouttavaa työtoimintaa, tulee siitä kirjata sen sisällön kuvaus ja järjestämispaikka, kesto, alkamisajankohta ja pituus, mahdolliset muut asiakkaalle tarjottavat palvelut sekä kuntouttavan työtoiminnan vaikutusten arvioinnin ajankohta. (Lindqvist 2002)

3.4 Vertaistuki

Vertaistuki on yksilöllistä, omaehtoista tukea sellaisten ihmisten kesken, joilla on keskenään jollain tapaa yhtäläinen elämäntilanne. Vastaavanlaisessa tilanteessa oleva henkilö ymmärtää ja hyväksyy helpommin samankaltaisessa tilanteessa olevan henkilön: yhteiset kokemukset lisäävät keskinäistä ymmärrystä. Vertaistuki perustuu kokemukseen ja elämäntilanteeseen. Kun ihminen tuntee itsensä yksinäiseksi ja jollain tapaa leimautuneeksi, on muiden kuntoutujien elämäntarinat ja kertomukset erityisen merkittäviä. Asioiden jakaminen itseään ymmärtävien ihmisten kesken lievittää ahdistusta ja muita mielenterveyden tai muun kuntoutukseen tarpeeseen liittyviä ongelmia. Vertaistuki myös auttaa sitomaan menneisyyden ja nykyisyyden keskenään, mikä antaa toivoa tulevaisuuden kohtaamiseen. Varsinkin mielenterveys- ja päihdekuntoutajat hyötyvät usein vertaistuesta paljon. (Mielenterveyden Keskusliitto 2011)

”Vertaistuki perustuu ihmisten henkilökohtaisiin tarpeisiin sekä yhteiseen kiinnostukseen elämän parantamiseksi. Vertaistuki auttaa ihmistä murtautumaan potilaan roolista, mahdollistaa vuorovaikutuksen samassa elämäntilanteessa olevan kanssa ja tukee kasvua kohti osallistuvaa kansalaisuutta. Vertaisuus mahdollistaa myös kokemustiedon jakamisen erilaisten palvelujen käyttäjänä.” (Mielenterveyden Keskusliitto 2011)

4. Aikaisemmat tutkimukset kuntouttavasta työtoiminnasta ja työpajatyöskentelystä

Aikuissosiaalityön sekä Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaiden kokemuksia on tutkittu esimerkiksi Sirkku Reposen 2010 -vuonna tehdyssä opinnäytetyössä ”Kokemuksia Espoon työllisyyspalvelujen asiakasraadista”. Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena niin sanotun asiakasraadin avulla ja tavoitteena oli antaa asiakasraatilaisten mahdollisuus vaikuttaa mielipiteillään työllisyyspalvelujen kehittämiseen. Asiakasraatiin osallistui kahdeksan henkilöä, joiden ikäjakauma oli 23 - 60 vuotta. Asiakasraadin tarkoituksena oli keskustellen ja haastatella tuoda esiin niin sanottua hiljaista tietoa, jota ei saataisi tietoon esimerkiksi kyselylomakkein. (Reponen, S. 2010)

Asiakasraadin kiteytetty viesti oli, että asiakkaat saivat yksilöllisempää palvelua työllistymisen suhteen ja että tämän toiveen toteuttamisessa auttaisi yksi ”luottotyöntekijä”. Asiakkaat kokivat Espoon kaupungin tarjoaman kuntouttavan työtoiminnan yksipuoliseksi, ja hyvänä puolena sen vapaaehtoisuuden. Asiakkaat olivat myös sitä mieltä, että kuntouttavan

työtoiminnan tulisi olla enemmän ”porrastettua”, jotta työllistyminen olisi helpompaa. Lisäksi kuntouttavan työtoiminnan toivottiin kestävän kauemmin, kuin kolme kuukautta. Espoon kaupungin työllisyyspalvelut asiakkaat kokivat niin sanotusti ”massapalveluna”, joka ei huomioi asiakkaan yksilöllistä elämäntilannetta. Asiakkaiden mielestä työllisyyspalveluiden tulisi huomioida asiakkaan realistinen työllistymisen mahdollisuus. (Reponen, S. 2010)

Seija Rotonen on vuonna 2010 valmistuneessa opinnäytetyössään ”MIKÄ VÄYLÄSSÄ VAIKUTTAA? - Työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaiden kokemuksia palvelun vaikutuksesta kuntoutumisen näkökulmasta” käsitellyt Kotkan ja Haminan seudun työvoiman palvelukeskus Väylän palvelujen vaikutusta asiakkaidensa kuntoutumiseen. Aihetta tutkittiin kahdeksalle Väylän pitkäaikaiselle asiakkaalle tehtyjen teemahaastattelujen avulla. Haastatteluissa kysyttiin asiakkaiden kokemuksista Väylän palveluista ja niiden vaikutuksista asiakkaiden elämäntilanteisiin. Opinnäytetyön tuloksissa asiakkaat toivat esiin Väylän palvelujen ihmisläheisyyden, asiakaslähtöisyyden ja moniammatillisen työskentelyn. Useimmat kokivat, että Väylän palvelut olivat vaikuttaneet positiivisesti heidän elämäänsä ja kuntoutumiseensa. (Rotonen, S. 2010)

Vuokko Nymanin opinnäytetyö ” ”Päähän ottaa, jos ei jotaki työ kiinnosta.” : Työpajanuorten ajatuksia työstä ja työttömyydestä” (2011) keskittyy selvittämään sitä, minkälaisia ajatuksia työpajoille osallistuvilla nuorilla on työelämän suhteen ja minkälaisia valintoja työpaja-aikana tehtiin tulevaisuuden suhteen. Nyman haastatteli työpajanuoria ja -ohjaajia, lisäksi tutkimusmateriaalina käytettiin työpajalaisten kirjoituksia ja piirroksia. Työpajanuoret pitivät opinnäytetyön tulosten mukaan työntekoa ja vakituista työpaikkaa tärkeänä osana elämää. Hyvä työilmapiiri koettiin kaikista tärkeimmäksi osaksi työpaikkaa ajatellen, toisella sijalla tärkeintä oli palkka. Työpajan nuoret kokivat, että työttömyys passivoitti, lamaannutti ja heikensi itsetuntoa. Työpajojen merkitys työllistymisessä nähtiin tärkeänä ponnahduslautana työelämäänsä, ja nuoret kokivat työpajan antavan aikaa miettiä tulevaisuutta. (Nyman, V. 2011)

5. Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää Starttiryhmän jäsenten kokemuksia ryhmätoiminnan vaikutuksista ryhmäläisten elämän eri osa-alueilla: fyysisen-, psyykkisen- ja sosiaalisen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn kannalta. Tarkoitukseni on selvittää ryhmän jäsenten kokemus siitä, onko Starttiryhmä auttanut heitä eteenpäin elämässä ja mitä kehitysideoita ryhmän jäseniltä mahdollisesti tulee tulevaisuudessa järjestettävien Starttiryhmiä toimintojen kehittämiseksi. Tarkoitukseni oli haastatella Starttiryhmläisiä ryhmätoiminnan alussa ja lopussa, ja vertailla alku- ja loppuhaastatteluja keskenään analysoiden näin ryhmätoiminnan vaikutuksia ryhmäläisten elämässä. Haastattelun teemat koskivat

ryhmäläisten toimintakykyä: sen psyykkistä, fyysistä ja sosiaalista aluetta ja niiden kehitystä ryhmätoiminnan aikana.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitä Starttiryhmään osallistuneet kertovat kokemuksistaan ryhmätoiminnasta?
2. Mitä ryhmäläiset kertovat ryhmän tuesta heidän kuntoutumisprosessissaan?

6. Tutkimusmenetelmät

6.1 Laadullinen tutkimus

Opinnäytetyö on joko kvantitatiivisella (määrällisellä) tai kvalitatiivisella (laadullisella) tutkimusmenetelmällä toteutettu. Kun kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään muuttujiin ja niiden välisiin suhteisiin, ollaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa sen sijaan kiinnostuneita ihmisten kokemuksista, käsityksistä, motiiveista ja tulkinnoista. Usein opinnäytetyö on painottunut jompaan kumpaan tutkimusmenetelmään, mutta niitä voidaan myös yhdistellä. (Kankkunen, Vehviläinen & Julkunen 2009)

Tämä opinnäytetyö on tehty kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin, sillä tarkoitukseni on kuvata Starttiryhmläisten omia käsityksiä, heidän todellisuuttaan ja kokemuksiaan. Laadullinen tutkimus on tapa kuvata aineistoa ja sen analyysiä. Laadullinen tutkimus painottaa tutkittavien näkökulmaa, harkittua otantaa tutkittavien suhteen, narratiivisuutta ja tutkijan asemaa suhteessa tutkittaviin. Laadullisessa tutkimuksessa ei esitetä hypoteeseja ja tutkimustulokset analysoidaan siten, että teoria rakennetaan aineistosta käsin (laadullis-induktiivisesti). (Eskola & Suoranta 2008)

Pyörälän (2011) mukaan laadullisen tutkimuksen avulla voidaan tutkia ihmisten käyttäytymistä heidän omasta näkökulmastaan. Pyrkimyksenä on ymmärtää heidän käyttäytymistään ja hahmottaa heidän antamiaan tulkintoja erilaisille ilmiöille. Laadullisen tutkimuksen avulla päästään tutkimaan sellaisia kohderyhmiä ja erilaisia ilmiöitä, joihin ei päästä käsiksi tilastomenetelmin.

Hirsjärven (2009) mukaan kerätessä informaatiota laadullisessa tutkimuksessa tutkija keskustelee tutkittavien kanssa ja tekee erilaisia havaintoja. Haastattelut, lomakkeet ja testit ovat suosittuja. Tutkittavien joukko on valittu tarkoituksella ja kaikki tutkimustulokset nähdään yksilöllisinä.

Opinnäytetyössäni olen valinnut tutkimusjoukoksi 17-30 -vuotiaat työttömät nuoret, jotka osallistuvat Espoon työvoiman palvelukeskuksen järjestämän Starttiryhmän toimintaan. Keräsin ryhmäläisiltä ja ryhmän ohjaajilta tietoa heidän kokemuksistaan Starttiryhmän toiminnasta laatimalla haastattelurungon, joka perustui erilaisiin teemoihin. Nauhoitin haastattelut, jonka jälkeen litteroin ne, eli puhtaaksikirjoitin haastattelut nauhalta tietokoneelle. Litteroituani haastattelut poimin haastatteluista isompia kokonaisuuksia ja teemoja, ja vertasin haastatteluista ilmenneitä teemoja keskenään löytäen niiden välisiä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Haastatteluista löytyviä teemoja peilasin opiskelemaani teoriaan.

6.2 Teemahaastattelu ja havainnointi

Haastattelu on suosittu tiedonkeruun muoto, jonka avulla saadaan tietää haastateltavien mielipiteitä ja käsityksiä tutkittavasta asiasta. Haastattelu on sosiaalinen vuorovaikutustilanne, jota voidaan kuvata yksinkertaisimmin keskusteluksi. Keskustelusta se poikkeaa kuitenkin siten, että tutkija on ennalta määrittänyt haastattelun kysymykset ja se on päämäärähaakuista toimintaa. Haastattelun etuja ovat aineiston keruun säädeltävyys ja saadun tiedon laajuus. Toisaalta haastattelujen tekeminen vie aikaa ja laajojen aineistojen analysointi voi olla haastavaa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumuoto, jossa on ennalta määritetyt teemat, jotka vievät haastattelua eteenpäin. Teemahaastattelussa en käytä valmiita kysymyksiä, vaan ennalta valittuja teemoja, joiden pohjalta haastattelu muodostuu keskusteluksi. Vastauksia ei siis ole sidottu valmiisiin vastausvaihtoehtoihin, vaan tutkittava voi itse vastata omin sanoin esitettyihin kysymyksiin. (Hirsjärvi 2006)

Opinnäytetyössäni tarkoituksena oli haastatella Starttiryhmäisiä ryhmätoiminnan alussa ja lopussa. Haastattelujen teemat koskivat ryhmäläisten psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn kehitystä, ja saatujen tietojen avulla voidaan arvioida, millaista apua tai hyötyä Starttiryhmästä on ryhmäläisten elämässä mahdollisesti ollut. Teemahaastattelujen lisäksi tarkoitus oli osallistua Starttiryhmän toimintaan havainnoimalla sitä. Aikomuksenani oli havainnoida Starttiryhmän toimintaa, jotta saan ryhmän toiminnasta mahdollisimman kattavan kuvan. Havainnointini oli tarkoitus olla luonteeltaan tarkkailevaa, ryhmätoiminnan ulkopuolista tarkkailua. Tarkkailevalla havainnoinnilla tarkoitetaan, että tutkija ei osallistu tutkittavaan toimintaan, vaan on täysin ulkopuolinen toiminnan suhteen. Tällainen havainnointi sopii silloin, kun tutkitaan sitä, miten ihmiset suhtautuvat ympäristöönsä, miten he käyttäytyvät ja suhtautuvat toisiin ihmisiin. (Vilkkä 2006.)

Suunnitelmiin tuli kuitenkin paljon muutoksia. En ehtinyt tehdä Starttiryhmän alkuhaastatteluja lainkaan, sillä sain tutkimusluvan vasta muutama viikko ryhmätoiminnan alkamisen jälkeen. Ryhmän ohjaajat olivat sitä mieltä, että olisi parempi, jos en tulisi havainnoimaan ryhmätoimintaa, sillä se saattaisi aiheuttaa liikaa paineita ryhmäläisille, mikä vaikuttaisi negatiivisesti kuntoutumisprosessiin. Päädyimme yhdessä tuumin siihen, että tekisin ryhmäläisten kanssa vain lopussa teemahaastattelut. Kun haastattelujen oli määrä alkaa, tietooni tuli, että vain kaksi yhdestätoista ryhmäläisestä oli ilmoittautunut haastatteluun. Koska haastatteluja tuli odotettua vähemmän, päätin pyytää myös ryhmän ohjaajien näkemyksen mukaan opinnäytetyöhöni. Ohjaajat vastasivat kirjallisesti kysymyksiin samoista teemoista, joista olimme keskustelleet ryhmäläisten kanssa.

6.3 Narratiivinen analyysi ja aineiston kerääminen

Narratiivilla tarkoitetaan yksinkertaistettuna kertomusta ja narratiivisella analyysillä puolestaan pyritään hahmottamaan sitä, minkälaisia kertomuksia tutkittavasta ilmiöstä hahmottuu. Narratiivinen analyysitapa sopii erityisen hyvin sellaisiin tutkimuksiin, joissa tarkastellaan ihmisten vapaasti kertomia asioita, esimerkiksi tarinoita omasta elämästään. Narratiivisen analyysin avulla näistä tarinoista voidaan esimerkiksi tarkastella näiden tarinoiden suhdetta yhteiskunnallisiin ilmiöihin, ja sen ansiosta voidaan saada selville arvokasta tietoa erilaisten ihmisten elämään. Tässä aineiston analyysimenetelmässä muodostetaan niin sanottuja tyyppikertomuksia, eli referaatteja kertomuksista. Näistä kertomuksia tarkastelemalla teemoittelun kautta muodostetaan tarinoiden keskeiset elementit. (Vuokila-Oikkonen, ym. 2001.)

Nikkasen (2006) mukaan narratiivisella metodin perusajatus on, että ihminen on oman elämänsä päähenkilö. Ihmisten kertomukset erilaisista tapahtumista ja tarinoiden sisällöt ovat narratiivisen tutkimuksen keskiössä. Tarinoiden avulla elämästä pystytään jäsentämään kokonaisuuden, jonka avulla menneisyys, nykyhetki ja tulevaisuus selkiytyvät.

Keskeinen ero narratiivisen tutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen välillä on näkemys tietämisestä. Narratiivisessa tutkimuksessa totuus syntyy konstruoinnin, rakentumisen tuloksena. Sosiaaliset prosessit muokkaavat totuutta, joka on aina suhteellista: jokaisella on oma totuutensa. Tästä johtuen narratiivisen tutkimuksen tulokset eivät pyri löytämään yleistyksiä, vaan henkilökohtaista ja subjektiivista tietoa. Narratiivisessa tutkimuksessa

kertomukset välittävät kertojien todellisuutta ja maailman merkityksiä. (Oulun yliopiston kirjasto 2002)

Narratiivilla tarkoitetaan sitä, millä keinoin saadaan tietoa. Ihminen on aktiivinen toimija, joka antaa asioille ja tapahtumille merkityksiä. Elämäntietä nähdään prosessimaisena, ja käsitys todellisuudesta muodostuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Yhden ihmisen käsitys todellisuudesta muokkaa näin myös ihmisten yhteistä käsitystä. (Oulun yliopiston kirjasto 2002)

Narratiivinen haastattelujen analyysitapa tuntui loppujen lopuksi luontevimmalta tavalla lähteä käsittelemään aineistoa. Tarkoitukseni oli tuoda esiin Starttiryhmläisten kokemuksia ryhmäläisten kertoessa niistä vapaasti. Kirjoitettuani haastattelut puhtaaksi tietokoneelle niistä oli helppo löytää erilaisia isompia teemoja, joihin perehdyin tarkemmin ja analysoin niitä peilaten teemoja teoreettiseen viitekehykseen.

7 Kokemuksia Starttiryhmästä

Starttiryhmläisistä kaksi henkilöä osallistui loppujen lopuksi haastatteluun. Nimesin haastateltavat ”Peteksi” ja ”Sauliksi” (nimet muutettu). Haastattelu rakentui seuraavanlaisista osa-alueista ja teemoista: elämäntilanne ennen ryhmätoiminnan alkamista, valikoitumisprosessi ryhmätoimintaan, odotukset ryhmätoiminnasta, kuvailua ryhmätoiminnasta ja tulevaisuuden suunnitelmat. Valmiita kysymyksiä ei ollut, vaan keskustelu eteni luontevasti teemoista jutellen. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin sanasta sanaan, minkä jälkeen tein tarinoista tiivistelmät. Käytän jonkin verran alkuperäisiä lauseita haastatteluista, mutta pidän henkilöiden anonymiteetistä kiinni. Peten ja Saulin lisäksi myös Starttiryhmän ohjaajat vastasivat samantyyppisiin teemakysymyksiin.

7.1 Peten tarina

Pete opiskeli päätoimisesti vielä muutama vuosi sitten, mutta poissaolojen vuoksi opinnot keskeytyivät. Kun opiskelupaikka meni, ei myöskään opiskelija-asunnossa saanut enää asua, joten Pete jäi asunnottomaksi. Yöt Pete vietti kavereiden luona. Pete hoiti asioitaan parhaansa mukaan, mutta TE-toimistossa Pete sai kertomansa mukaan nuivan vastaanoton, koska ei ollut ollut koulussa tai töissä vuosiin. ”Ne ajo mut tänne”, Pete sanoo kysyttäessä siitä, kuinka hän on päätenyt Starttiryhmään. Petelle oli annettu kaksi vaihtoehtoa, josta valita, ja Pete päätti laittaa hakemuksen Starttiryhmään. Pete kertoo olleensa motivoitunut ryhmätoimintaan lähinnä sen vuoksi, että osallistuminen kurssille osoittaisi aktiivisuutta TE-

toimiston sekä työnantajien suuntaan ja asunnon saamisen suhteen. Alussa Pete tunsi jopa pientä inhoa kurssia kohtaan, mutta tunteet muuttuivat jo heti ensimmäisenä päivänä.

Peten kertoman mukaan hän koki Starttiryhmään tulon aluksi pakkona, mutta uskoi kuitenkin kurssin auttavan työllistymisessä ja asunnon saamisessa. Lisäksi Pete halusi osoittaa TE-toimistolle ja vuokranantajille aktiivisuuttaan, mikä Peten käsityksen mukaan olisi hyödyksi asunnon ja opiskelupaikan tai työn saamisessa. Jo ensimmäisenä kurssipäivänä Peten motivaatio kasvoi huomattavasti, ”pieni inho” katosi. Ensimmäisen päivän ja ensivaikutelman merkitys osallistumismotivaatioon oli siis suuri.

Asunnottomuus vaikutti todennäköisesti paljon Peten motivaatioon hakeutua työelämään tai opintojen pariin. Puhuttaessa asunnottomasta henkilöstä tarkoitetaan ihmistä, joka asuu esimerkiksi tilapäismajoituksessa, hoitokodissa, ensisuojaissa, asuntolassa tai ulkona - ihmistä, jolla ei ole omaa kotia, ja joka on irrallinen, juureton ja elää vailla elämänpiiriä. Pete kertoi yöpyneensä kavereidensa luona, eli Pete oli niin sanotusti sekundaarisesti asunnoton: Pete oli kavereidensa luona ”ylimääräisenä” ja olisi ollut kaikkien kannalta edullisempaa, että Pete olisi saanut oman asunnon. Asunnottomuus aiheutuu usein henkilön moniongelmaisesta taustasta: esimerkiksi päihdeongelmista, taloudellisesta ahdingosta, elämän kriiseistä, sairauksista. Monesti tällaiset ongelmat ruokkivat toinen toisiaan, mistä johtuen varsinaista asunnottomuuden syytä on vaikea selvittää. Asunnottomuuden hoitamista ajatellen olisi tärkeää selvittää, mikä kulloisessakin tilanteessa on ajanut syrjäytymiseen asuntomarkkinoilta. Asunnottomuuden vähentämisen näkökulmasta on ongelmallista, mikäli asunnottomat niputetaan yhdeksi joukoksi ja pyritään tällaisesta lähtökohdasta miettimään ratkaisuja asunnottomuuden vähentämiseksi. (Nuorteva J. 2008, s.32 & 36.)

Kurssin aikana Pete jäi kuitenkin täysin asunnottomaksi ja joutui viettämään öitä ulkona. Pete koki, että ETYPin sosiaalityöntekijän kirjoittama asuntopuolto oli hyödyllinen apu, vaikka asuntoa hän ei heti saanutkaan. Asunnottomuudesta huolimatta Pete jatkoi kurssilla, mikä kertoo Peten motivaatiosta kurssia kohtaan.

Pete kertoo, että Starttiryhmän toimintaan kuului esimerkiksi yhteishengen luominen, yhteisten sääntöjen sopiminen, tehtiin ryhmätöitä, työskenneltiin työpajalla ja saatiin ravitsemusneuvontaa. Pete kertoo, että ryhmäläiset saivat jonkin verran vaikuttaa ryhmän toimintaan, ja että olisi suotavaa, että kuntoutujat saisivat vielä enemmän olla mukana ryhmätoiminnan suunnittelemisessa. Oma osallistuminen ryhmätoiminnan suunnitteluun lisäisi Peten mukaan ryhmäläisten osallistumismotivaatiota ja voimaantumista.

Pete on sitä mieltä, että kurssi on ylittänyt hänen odotuksensa. Petellä ei alussa ollutkaan odotuksia, sillä kokee, ettei kurssista tiedotettu tarpeeksi. Pete painottaa ryhmän roolia työskentelyssä ja sitä, kuinka tiivistä työskentely ryhmässä on. Ihminen kuuluu syntymästään lähtien erilaisiin ryhmiin: perheeseen, kouluun, ikäryhmään, jne. Ryhmään kuulumisen on

yksi ihmisen perustarpeita ja ryhmätyöskentelyn taitoja, kuten vuorovaikutus- ja viestintätaitoja, tarvitaan päivittäin. Starttiryhmä luokitellaan niin sanotuksi sekundääriryhmäksi, joka on muodostettu tietyn tavoitteen saavuttamista varten.

Ryhmätoiminnalla on selkeä suunnitelma, miten päästään tavoitteeseen tai ratkaisemaan ongelma, joka Starttiryhmän tapauksessa oli tulevaisuudensuunnitelmien selkiytyminen ja mahdollinen opiskelu tai työtoiminnan aloittaminen. Ryhmä ei kuitenkaan synny hetkessä, vaan sen on käytävä läpi tiettyjä ryhmädynamiikan tasoja. Ennen Starttiryhmän syntyä ryhmäläiset tapasivat, tutustuivat ja keskustelivat tulevan ryhmätoiminnan sisällöstä. Alussa ryhmässä määritellään säännöt ja normit, joiden mukaan ryhmässä toimitaan.

Ryhmätyöskentelyn avulla ryhmäläisten käsitys todellisuudesta rikastuu. (Jyväskylän yliopisto 2011)

Pete kertoo, että on saanut uusia ideoita tulevaisuutensa suhteen Starttiryhmän aikana, kenties jopa alan vaihto saattaa tulla kysymykseen. Pete kertoo Starttiryhmän selkiyttäneen päivärytmiä ja on tyytyväinen siihen, että kurssilla on opastettu vaatimisen sijaan. Myös se, että kurssin ajankohta on valittu keskipäivän tienoille, on madaltanut kynnystä kurssille saapumisen suhteen. Peten mielestä kurssilla on ollut helppo olla ja tutustua uusiin ihmisiin.

Tulevaisuudensuunnitelmien ja päivärytmin selkiytyminen ovat Peten mukaan tärkeimpiä Starttiryhmästä saatuja eväitä. Peten toimintakyky on parantunut ja elämään on tullut uutta sisältöä sekä tavoitteita: voimaantumisprosessi on lähtenyt käyntiin.

Peten näkemyksen mukaan kurssia pitäisi mainostaa enemmän ja tuleville ryhmäläisille kertoa etukäteen tarkemmin, mistä on kyse. Lisäksi Pete painottaa ryhmäläisten omaa osallistumista ryhmätoiminnan suunnitteluun.

”Tääl kyllä saa sen avun, mitä pyytää, kun vaan ite uskaltaa avaa suun.”

7.2 Saulin tarina

Sauli kertoo uupuneensa työ- ja opiskeluelämäänsä muutama vuosi sitten, minkä vuoksi silloinen koulu jäi kesken. Loppuun palamisesta huolimatta Sauli suoritti ammattitutkinnon, mutta töihin Sauli ei kuitenkaan palannut. Kurssille Sauli päätyi omatoimisesti erään työntekijän suositeltua kurssia hänelle. Sauli toivoi saavansa Starttiryhmästä itsevarmuutta, joka edistäisi työelämäänsä ja opiskelun pariin palaamista ja koki Starttiryhmän toimivan pehmeänä laskuna työelämäänsä. Sauli toivoi myös löytävänsä kurssilta vertaistukea elämäntilanteeseensa ja selkeyttä päivärytmiin.

Ryhmätyöskentelytapaa Sauli ei pitänyt itselleen hankalana, sillä oli aiemmin koulussa jo tottunut ryhmätyöskentelyyn. Sauli koki, että ryhmäläisillä oli vain pieni mahdollisuus

vaikuttaa ryhmätoimintaan ja vain virkistyspuoleen, mutta se ei varsinaisesti häirinnyt häntä. Sauli kertoo, että ryhmäläisten yksilölliset tarpeet kartoitettiin hyvin kurssin aikana.

Sauli oli tyytyväinen kurssin sisältöön, vaikka säännöllinen arkirythmi olikin aluksi hankalaa ja Sauli tunsikin väsyvänsä työpajoilla. Starttiryhmän päätyttyä Sauli oli kuitenkin sitä mieltä, että kurssi olisi voinut kestää tunnin päivässä pidempään. Sauli arvioi ryhmätoiminnan todella parantaneen päivärytmiä, kokee olevansa virkeämpi ja tuntee itsensä aikaansaavaksi.

”Positiivinen elämänvire on nyt.”

Vertaistuen Sauli näki tärkeäksi osaksi ryhmätoimintaa.

”..positiivisia kokemuksia kannustavasta ilmapiiristä ja erilaisilta ihmisiltä, jotka on kuitenkin vähän niinku samanlaises elämäntilanteessa.”

”...et muutki ku kamppailee ehkä osittain samojen haasteiden kanssa elämässä, nii ei välttämättä sit kuitenkaan ihan yksin oo niiden asioiden kanssa.”

Nyt Sauli on myös varma siitä, että haluaa jatkaa opiskelua ja lopulta palata työelämään, kaikessa rauhassa.

7.3 Ohjaajien haastattelun tiivistelmä

Starttiryhmän ohjaajat näkivät ryhmäläisten elämäntilanteen ryhmätoiminnan alussa varsin moniongelmaisena: ryhmäläisten keskuudessa oli asunnottomuutta ja monialaisia elämänhallintaan liittyviä pulmia. Starttiryhmän tarkoituksena oli tehdä ryhmäläisille laaja-alainen kokonaiselämäntilanteen kartoitus, jonka pohjalta suunnitella työskentelyä ryhmässä.

Ryhmään valikoitui henkilöitä monelta eri taholta: TE-toimistosta, psykiatrian poliklinikalta ja Espoon työvoiman palvelukeskuksesta. Ennakkotietoja ryhmäläisistä ei ollut, mikä lisäsi ryhmätoiminnan suunnittelun haastavuutta. Ohjaajien näkemyksen mukaan ryhmään valikoituneiden henkilöiden erilaisuus korosti vertaistuen roolia ryhmätoiminnassa.

Ryhmätoiminnan alussa selvitettiin ryhmäläisten osallistumismotivaatiota asteikolla 4-10 (4 huonoin motivaatio, 10 korkein motivaatio- vaihtoehto). Tarkoituksena oli selvittää nimenomaan ryhmäläisten oma halukkuus osallistua Starttiryhmän toimintaan. Ohjaajien mukaan ryhmäläisten antamat numerot vaihtelivat 7 ja 10 välillä, mikä kertoo varsin korkeasta osallistumismotivaatiosta. Kukaan ryhmäläisistä ei myöskään keskeyttänyt kurssia.

Starttiryhmän ohjaajien mukaan ryhmäläisten omat vaikutusmahdollisuudet ryhmätoiminnan sisältöön oli hyvä. Jokainen ryhmäläinen pystyi päivittäisten palautekeskustelujen, omalla

läsnäolollaan ja aktiivisuudellaan vaikuttamaan Starttiryhmän toimintaan. Ohjaajien mukaan ryhmäläisillä oli useita mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmätoiminnan sisältöön.

Ryhmätoiminnan tavoitteena oli kartoittaa kunkin ryhmäläisen elämäntilanne, työ- ja toimintakyky, jatkosuunnitelman ja palvelutarpeen selvittäminen sekä ryhmäläisten henkilökohtaisten tavoitteiden selkeyttäminen. Yksilökohtaiset tapaamiset ohjaajien kanssa edesauttoivat näiden tavoitteiden saavuttamista.

Ohjaajien mukaan ryhmäläisten odotukset ryhmätoimintaa kohtaan keskittyivät päivärytmin selkeyttämiseen, pajatyöskentelyn aloittamiseen, asunnon saamiseen ja uusien sosiaalisten suhteiden luomiseen. Lisäksi ryhmäläisten elämäntilanteen selveneminen, jatkoapaikan saaminen ja ryhmäläisten voimaantuminen olivat olennaisia odotuksia ryhmätoiminnan suhteen.

Ohjaajien näkemyksen mukaan ryhmäläisten odotukset kohtasivat Starttiryhmän toiminnan hyvin: miltei kaikki saivat jopa enemmän, kuin odottivat. Monet ryhmäläiset löysivät itsestään uusia puolia luovien toimintojen ja vertaistuen kautta, minkä mahdollisti tiivis ryhmädynamiikka.

Ohjaajat kokivat, että Starttiryhmä on antanut ryhmäläisille eväitä tulevaisuuteen. Ryhmäläisten elämä on ”normalisoitunut”, päivärytmi on löytynyt ja jatkosuunnitelmat selkeytyneet. Ohjaajat uskovat, että ryhmäläiset ovat Starttiryhmän jälkeen enemmän oman elämänsä subjekteja, kuin objekteja. Yhdeksän ryhmäläistä jatkaa työpajatoimintaa ja kaksi on työllistynyt.

7.4 Yhteenveto

Peten ja Saulin haastattelujen analyysin perusteella kerrotuista tarinoista nousi esiin merkittäviä teemoja: juurettomuuden ja kodittomuuden tunne, työttömyys, toivottomuus, sekä lopulta kuitenkin voimaantuminen, toivo ja onnistuminen. Haastateltavat kokivat, että ennen kurssin alkua tuntemukset oman elämänhallinnan, tulevaisuuden ja henkilökohtaisten mahdollisuuksien suhteen olivat toivottomia ja maailmankuva pimeä, synkkä. Starttiryhmä kuitenkin alkoi rytmittää heidän elämäänsä: päivärytmi selkiytyi ja elämään tuli paljon uutta sisältöä muun muassa uusien sosiaalisten suhteiden ansiosta. Ohjaajien avustuksella ja kannustuksella he kokivat saaneensa toivoa tulevaisuuden suhteen. Toivottomuus vaihtui Starttiryhmän toiminnan aikana motivaatioksi pyrkiä parempaan. Starttiryhmä sai haastateltavat ymmärtämään omat voimavaransa, joiden käyttämiseksi he saivat uusia työkaluja. Toivon herääminen tulevaisuuden suunnitelmien ansiosta sai aikaan onnistumisen tunteen, mikä on omiaan kasvattamaan itsetuntoa ja -luottamusta.

Kehitysideoita ryhmäläisten puolelta tuli lähinnä omaan vaikuttamismahdollisuuteen. Heidän kertoman mukaan Starttiryhmän alussa oltaisi voitu ryhmän kesken pohtia kurssin sisältöä ja

lähteä toimimaan enemmän ryhmäläisten tarpeista ja toiveista käsin. Lisäksi ryhmäläiset toivoivat enemmän liikunnallista toimintaa sekä pajatyöskentelypäivien lisäämistä. Myös Starttiryhmän markkinointi nähtiin tärkeänä, jotta tulevat ryhmäläiset pystyisivät orientoitumaan tulevaan ryhmä- ja pajatoimintaan. Nyt haastateltavat kokivat, etteivät he saaneet tarpeeksi tietoa kurssin sisällöstä ennen kurssin alkamista.

Ohjaajien näkemyksen mukaan ryhmäläiset pystyivät vaikuttamaan ryhmän toimintaan omalla aktiivisuudellaan melko paljon. Kumpikin haastateltava koki, ettei vaikutusmahdollisuuksia juuri ollut tai että ne olivat hyvin vähäisiä. Tässä ilmeni suurin ristiriita ryhmäläisten ja ohjaajien välillä. Voi olla, että Starttiryhmän jäsenille ei ollut alussa kerrottu tarpeeksi selkeästi sitä, mihin he voisivat itse vaikuttaa ja millä tavoin.

8. Tutkimustulokset

Tutkimuskysymykseni opinnäytetyössäni olivat:

1. Mitä Starttiryhmään osallistuneet kertovat kokemuksistaan ryhmätoiminnasta?
2. Mitä ryhmäläiset kertovat ryhmän tuesta heidän kuntoutumisprosessissaan?

Ryhmätoiminta haastateltavieni kertoman perusteella oli monipuolista ja mielenkiintoista. Erilaisissa toimipaikoissa vierailu koettiin hyödyllisenä tulevaisuuden suunnitelmien kannalta. Haastateltavat kokivat kuitenkin, että ryhmä ei pystynyt juurikaan vaikuttamaan Starttiryhmän kurssisisältöön. Haastateltavien näkemyksen mukaan oma mahdollisuus vaikuttaa toimintaan olisi lisännyt motivaatiota entisestään. Vaikuttamismahdollisuus nousi kummastakin haastattelusta vahvasti esiin kehittämisehdotuksena.

Haastateltavat kokivat, että ryhmätyöskentely mahdollisti uusien sosiaalisten suhteiden luomisen. Lisäksi haastateltavat kokivat ryhmän vertaistuen erittäin tärkeäksi: osittain samankaltaiset taustat ja näin ollen ryhmän keskinäinen ymmärrys tuki haastateltavien voimaantumista ja kuntoutumista. Yksinäisyyden tunne vaikutti helpottaneen kummankin haastateltavan osalta. Ohjaajien roolia ryhmätyöskentelyssä haastateltavat pitivät merkittävänä apuna ja tukena kuntoutumisessaan: ohjaajien säännöllinen tapaaminen, henkilökohtaisten tavoitteiden asettaminen ja ohjaajien avulla tavoitteisiin pyrkiminen.

motivoi käymään kurssin loppuun asti ja suunnittelemaan tulevaisuutta realistisin tavoittein. Haastateltavat kokivat saavansa ryhmän ohjaajilta käytännön tukea ja apua, kun ryhmätoiminnalta puolestaan sosiaaliin suhteisiin ja vertaistukeen liittyvää apua ja elämänkatsomuksen laajentumista.

Ohjaajien näkemyksen mukaan tavoitteet saavutettiin: ryhmäläisille tehtiin aktivointisuunnitelmat ja ryhmäläiset saatiin motivoitumaan ryhmätoimintaan ja pajatyöskentelyyn. Myös ohjaajat olivat sitä mieltä, että vertaistuen merkitys ryhmäläisille oli Starttiryhmän toiminnan aikana suuri. Ohjaajien mukaan ryhmäläisillä oli mahdollisuus vaikuttaa ryhmän sisältöön omalla aktiivisuudellaan. Ohjaajien näkemyksen mukaan ryhmäläisten odotukset päivärytmin selkiytymisestä, pajatyöskentelystä, asumistilanteen parantumisesta ja uusista sosiaalisista suhteista täyttyivät. Ohjaajien mukaan ryhmäläiset kokivat, että he olivat saaneet jopa enemmän, kuin olivat odottaneet: eväitä tulevaisuuteen, elämänrytmin ”normalisoituminen” ja tulevaisuudensuunnitelmien selkiytymisen.

Yhdeksän yhdestätoista ryhmäläisestä jatkaa työpajalla ja kaksi on työllistynyt vapaille työmarkkinoille

9. Kehitysehdotukset

Starttiryhmläisten puolelta suurimmiksi kehitysehdotuksiksi nousivat Starttiryhmän aktiivisempi markkinointi ennen ryhmätoiminnan alkamista, ryhmäläisten omien vaikuttamismahdollisuuksien lisääminen sekä työpajapäivien ja liikunnallisen toiminnan lisääminen.

Ohjaajat toivoivat, että ryhmätoimintaa suunniteltaisiin entistä tarkemmin ennen toiminnan alkua. Ohjaajat kokivat, että tarkempi etukäteistieto tulevasta ryhmäläisistä (esimerkiksi terveystiedot) helpottaisivat toiminnan suunnittelua. Myös ohjaajat olivat sitä mieltä, että liikuntaa ja pajatyöskentelyä olisi hyvä lisätä. Ohjaajat toivoivat myös, että heillä olisi mahdollisuus tukea ryhmäläisiä tarvittaessa tiiviimmin, esimerkiksi arempien ryhmäläisten kannustaminen osallistumaan toimintaan tai keskusteluun. Myös konkreettisia toiveita tuli ilmi, kuten tietokoneiden hankkiminen ryhmäläisten käyttöön sekä toive suuremmasta toimintatilasta, jotta tavaroita ei tarvitsisi siirrellä edestakaisin ja ryhmäläisillä olisi aina sama, tuttu paikka, jonne tulla.

10. Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Hyvän tieteellisen käytännön noudattaminen on tärkeä osa eettistä tutkimusta. Erilaiset aineistonkeruutavat ja havainnointikäytännöt voivat aiheuttaa eettisiä ongelmia tutkimuksen teossa. On tutkijan vastuu tuntee tutkimuksen tai opinnäytetyön eettiset periaatteet ja toimia niiden mukaisesti. Ihmisarvon kunnioittaminen on kaiken lähtökohta. (Hirsjärvi ym. 2009.) Ennen opinnäytetyöni ja teemahaastattelujen aloittamista pyysin jokaiselta Starttiryhmäiseltä kirjallisen suostumuksen opinnäytetyöhön osallistumiseen. Kirjallisesta suostumuksesta käy ilmi, mihin annettuja tietoja käytetään ja minkälaisia tutkimusmenetelmiä opinnäytetyöni sisältää sekä painotetaan anonyymiyttä ja vapaaehtoisuutta osallistumiseen. Suostumuksessa kerrotaan, että haastattelunauhut tuhotaan lopuksi.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jatkuvasti pohtimaan ratkaisujaan ja ottamaan yhtä aikaa kantaa analyysin kattavuuteen ja tekemänsä työn luotettavuuteen. Omat ennakkoletukset, arkielämän säännöt ja teoreettinen oppineisuus ovat tutkijan apuna. Tutkimuksen pitää olla luotettava, mikä voidaan osoittaa tutkimuksen uskottavuudella (tutkijan käsitykset vastaavat tutkittavien käsityksiä), tutkimustulosten siirrettävyydellä, tutkimuksen varmuudella (otetaan huomioon mahdolliset ennakkoehdot, jotka vaikuttavat tutkimukseen) sekä vahvistavuudella (tulkinnot saavat tukea muista vastaavista tutkimuksista). (Eskola 1998) Opinnäytetyöni tutkimusmenetelmä, teemahaastattelu antaa mahdollisuuden tarkentaa ja tämentää tietoja, joita saan tutkittavilta haastattelujen aikana. Näin pystyn selvittämään, olenko ymmärtänyt asian oikein. Koska ryhmä on ennalta valittu, pystyn mahdollisesti myös palaamaan kohtaan, joka on ehkä jäänyt epäselväksi. Tutkimustuloksia ei voida siirtää toiseen yhteyteen, sillä tulokset kertovat ryhmäläisten yksilöllisistä kokemuksista. Opinnäytetyöni tulokset kertovat siis vain kyseisen ryhmän jäsenten omista kokemuksista ja siitä, onko Starttiryhmästä ollut juuri heille apua tai hyötyä heidän yksilöllisissä elämäntilanteissaan.

11. Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli teemahaastattelujen avulla tuoda esiin Espoon työvoiman palvelukeskuksen järjestämän Starttiryhmän jäsenten kokemuksia ja ajatuksia ryhmätoiminnasta kuntoutuksen näkökulmasta. Ryhmän jäsenten kertomusten pohjalta oli tarkoitus tuoda esiin myös kehitysideoita tulevaisuudelle.

Tarkoituksenani alussa oli haastatella ryhmäläisiä aivan Starttiryhmän alussa ja lopussa. Haastattelujen lisäksi toivoin pääseväni havainnoimaan ryhmätyöskentelyä. Alkuhaastattelut eivät kuitenkaan onnistuneet aikataulullisista syistä, ja Starttiryhmän ohjaajat ajattelivat, että ryhmäläisten erilaisten ongelmien, kuten sosiaalisten pelkojen ja muiden mielenterveysongelmien vuoksi oli parempi, etten osallistuisi ryhmätoimintaan. Havainnointi

jäi siis myös kokonaan pois ohjelmasta. Loppuhaastatteluihin osallistui lopulta vain kaksi ryhmäläistä (ryhmäläisiä oli yhteensä 11) sekä kaksi ryhmän ohjaajaa, mikä muutti taas suunnitelmia ja teemahaastattelun rakennetta. Haastateltavien vähyyden vuoksi tutkimustulokset ovat vain ja ainoastaan näiden kahden ryhmäläisen kokemuksia ja kertomaa, eikä niitä voida yleistää. Loppujen lopuksi haastatteluista kuitenkin löytyi paljon asiaa ja analysoitavaa, sekä hyviä kehittämisideoita.

Haastattelujen avulla ja haastattelujen analysoinnin tuloksena syntyi erilaisia teemoja, kuten työttömyys, asunnottomuus, toivottomuus, sekä voimaantumisen, toivo ja onnistuminen. Vertaistuen rooli haastateltavien kuntoutumisen kannalta nousi merkittäväksi. Haastateltavat kokivat Starttiryhmän ikään kuin herättäneen heidät pohtimaan elämänlaatuaan ja -tilannettaan, suunnittelemaan tulevaisuutta ja toimimaan tavoitteellisesti. Haastattelujen perusteella haastateltavat saivat kuntouttavasta työtoiminnasta sekä ryhmätyöskentelystä irti myös paljon konkreettista apua: esimerkiksi heidän päivärytminsä selkiytyi, he saivat uusia ystäviä, keinoja rentoutumiseen sekä taitoja laittaa ruokaa. Palaute Starttiryhmästä oli suurimmaksi osaksi vain positiivista, vaikka kehitysideoitakin löytyi: ryhmäläiset toivoivat, että olisivat päässeet vaikuttamaan ryhmän toimintaan enemmän. Ohjaajien puolelta kehitysideat olivat konkreettisempia.

Yhteiskunnalliselta kannalta opinnäytetyöni tulokset eivät välttämättä ole kovin merkittäviä, vaikka tuloksista kävikin ilmi kuntouttavan työtoiminnan toimivuus haastateltavien tapauksessa. Tulosten perusteella ei kuitenkaan voida osoittaa, että kuntouttava työtoiminta pystyy vastaamaan kaikkien kuntoutuksen tarpeessa olevien tarpeisiin tai siihen, että kuntoutus onnistuu. Opinnäytetyössä haastateltujen henkilöiden elämänlaatuun Starttiryhmä vaikutti positiivisesti, mikä on tärkeintä. Yhteiskunnallisen merkittävyyden sijaan yksilön kokemus Starttiryhmän antamasta tuesta ja avusta on selkeästi korostuneempi.

Verrattaessa tuloksia aikaisempiin opinnäytetöihin (luku 4) voidaan todeta niissä paljon samankaltaisuuksia. Työpajatoiminta koettiin vaikuttavan myönteisesti yleiseen elämänhallintaan sekä itsetuntoon ja kuntouttava työtoiminta hyvänä alkuna matkalla vapaille työmarkkinoille. Kaikissa opinnäytetöissä tuntui korostuvan asiakkaiden yksilöllisyyden huomioiminen työllisyyspalveluissa ja oman vaikuttamisen rooli kuntoutumisen ja työllistymisen onnistumiseksi.

Kuten tästä ja aiemmin samasta aihepiiristä tehdyissä tutkimuksissa ja opinnäytetöissä on käynyt ilmi, on erittäin tärkeää, että työllistymispalveluissa on mahdollista saada yksilöllisempää ohjausta ja tukea juuri esimerkiksi opinnäytetyössäni kuvattujen työpajojen ja kuntouttavan ryhmätoiminnan muodossa. On tärkeää arvioida kukin asiakas yksilöllisesti, jotta kuntoutumisen tai työllistymisen todennäköisyys kasvaa; joillain henkilöillä ei välttämättä ole realistista mahdollisuutta työllistyä lainkaan. Palveluja tulisi kehittää siihen suuntaan, että myös näille henkilöille, joiden tavoitteena ei ole työllistyminen, olisi tarjolla

jonkinlaista matalan kynnyksen toimintaa, joka pitäisi yllä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä sekä parantaisi kokonaisvaltaisesti elämänlaatua.

Lääkäri Sigmund Freudin sanoin:

”Hyvinvointi on kyky tehdä työtä ja rakastaa.”

Lähteet

Eskola, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2006. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Järvikoski, A. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Vantaa: WSOY.

Kähäri-Wiik, K. 2006. Kuntoutuksella toimintakykyä. Helsinki: WSOY.

Lindqvist, T. 2002. Kuntouttavan työtoiminnan käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001: 8

Matikainen, E. 2004. Toimintakyky, arviointi ja kliininen käyttö. Jyväskylä: Duodecim.

Metsämuuronen, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Viro: Methelp Oy.

Määttä P. 1999. Perhe asiantuntijana. Jyväskylä: Gummerus.

Nuorteva, J. 2008. Asunnoton yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalisesti syrjäytyneen osallistumismahdollisuudet ja deliberatiivinen demokratia. Helsingin yliopisto: Pro Gradu.

Nyman, V. 2011. "Päähän ottaa, jos ei jotaki työ kiinnosta": Työpajanuorten ajatuksia työstä ja työttömyydestä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Reponen, S. 2010. Kokemuksia Espoon työllisyyspalvelujen asiakasraadista. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Rotonen, S. 2010. MIKÄ VÄYLÄSSÄ VAIKUTTAA? - Työvoiman palvelukeskus Väylän asiakkaiden kokemuksia palvelun vaikutuksesta kuntoutumisen näkökulmasta. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Tuomi, J. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tuusa, M. 2005. Kohti kuntouttavaa sosiaalityötä. Aktivointi ja työllistumisen tukeminen sosiaalityön ammattikäytäntönä kunnissa. Helsinki: Kuntoutussäätiön tutkimuksia 74/2005.

Vesalainen, J. 1996. Työttömänä koettu toimintakyky ja itsetunto. Helsinki: Työterveyslaitos.

Vilkka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Vuokila-Oikkonen, P., Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: Narratiivinen lähestymistapa. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Porvoo: WSOY.

Espoon kaupunki. 2010. <http://espoo.fi> Luettu 10.12.2010

Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä 2002. Narratiivinen lähestymistapa. Ryhmän määrittelyä. http://kielikompassi.jyu.fi/puheviestinta/tietomajakka/maja_viestintaryhmassa_maarittely.shtml Luettu 6.9.2011

Mielenterveyden Keskusliitto. 2011. Vertaisuus ja vertaistuki. http://www.mtkl.fi/liiton_toiminta/vertaistuki/vertaisuus-ja-vertaistuki/ Luettu 2.12.2011

Oulun yliopiston kirjasto. Oulu 2002. Narratiivinen lähestymistapa. <http://herkules oulu.fi/isbn9514268903/html/x241.html> Luettu 6.9.2011

Oulun yliopisto. Oulu 2000. Oulun yliopiston kirjasto. Vanhenevien ihmisten kotona selviytyminen.: Yli 65-vuotiaiden terveys, toimintakyky ja sosiaali- ja terveyspalvelujen koettu tarve. <http://herkules oulu.fi/isbn9514254414/html/x224.html> Luettu 3.1.2011

Pyörälä, E. Helsingin yliopiston valtiotieteellinen tiedekunta 2011. Johdatus laadullisen tutkimuksen metodologiaan. <<http://www.valt.helsinki.fi/yleope/kvali/kvali1.htm>> Luettu 19.12.2011

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2010. Kuntoutuksella parannetaan toimintakykyä. http://www.stm.fi/sosiaali_ja_terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/kuntoutus Luettu 26.1.2011

Tilastokeskus. 2011. <http://www.stat.fi> (Luettu 6.4.2011)

Liitteet

Liite 1. Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Saana Hakola tekee opinnäytetyönsä koskien kuntouttavaa työtoimintaa Espoon työvoiman palvelukeskuksen järjestämässä Starttiryhmässä. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää Starttiryhmän jäsenten kokemuksia siitä, minkälaista hyötyä tai apua Starttiryhmän toiminnasta on ollut heidän elämässään ja kehittää Starttiryhmän toimintaa tulevaisuudessa.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista, eikä aiheuta osallistujille kustannuksia.

Opinnäytetyön aineisto kerätään haastattelemalla opinnäytetyöhön osallistuvat Starttiryhmän jäsenet ryhmätoiminnan alettua helmikuussa 2011 ja ryhmätoiminnan loputtua maaliskuussa 2011. Haastattelut nauhoitetaan ja kirjoitetaan puhtaaksi, minkä jälkeen saadaan tulokset.

Kun haastattelut on analysoitu, haastattelunauhat tuhotaan. Lisäksi Saana Hakola osallistuu ryhmä- ja pajatoimintaan havainnoimalla Starttiryhmän toimintaa.

Opinnäytetyöhön osallistuvat ovat anonyymejä, eikä kenenkään henkilöllisyyttä paljasteta.

Opinnäytetyön tulokset julkaistaan Työelämäkeskuksessa ja Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa. Opinnäytetyö siirretään sähköisenä Theseus -opinnäytetyökantaan Internetiin (<http://theseus.fi>) .

Tarvittaessa Saana Hakolaan voi ottaa yhteyttä sähköpostitse: saana.hakola@laurea.fi .

Minulle on selvitetty yllä mainitun tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Olen tietoinen myös siitä, että tutkimukseen osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia, henkilöllisyyteni jää vain tutkijan tietoon ja minua koskeva aineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja käytetään kyseisen tutkimuksen tarpeisiin. Annan myös luvan minua koskevien asiakirjojen ja dokumenttien käyttöön tässä tutkimuksessa.

Voin halutessani keskeyttää tutkimukseen osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni tai että se vaikuttaa hoitooni tai asiakassuhteeseeni.

Päiväys

Tutkittavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 2. Starttiryhmläisten teemahaastattelun haastattelurunko

Haastattelun teemat:

1. Elämäntilanne ennen Starttiryhmän alkamista
2. Valikoitumisprosessi
3. Mahdollisuus vaikuttaa ryhmän toimintaan ja tavoitteisiin
4. Odotukset ryhmätoiminnasta ennen sen alkamista
5. Kokemuksia ryhmätoiminnasta
6. Myönteiset vaikutukset elämään
7. Lisätoiveita ryhmätoiminnan suhteen
8. Minkälainen vaikutus ryhmätoiminnalla on tulevaisuuden kannalta

Liite 3 STARTTIRYHMÄN HAASTATTELUT

Starttiryhmläinen 1.

Haastattelija = S

Haastateltava= H

S: Eli aloitetaan. Tota... ihan ensimmäiseksi voisit kertoa vähän sun elämäntilanteesta ennen tätä ryhmän alkamista.

H: No, tota...mie opiskelin vuonna 2008 syyskuusta... no puol vuotta vähä aktiivisemmin, sen jälkeen vähensin koulunkäyntii mut en ollu poissaolevana mut sit en menny kouluun, ne potkas miut koulusta.

S: Joo.

H: Sit sen jälkee...tuota...en saanu enää asuu opiskelijakämpässä, miust tuli asunnoton, muutin kavereille.

S: Joo.

H: Koitin hoitaa työkkäris asioita, mut..öö.. ne sit ilmeisesti piti minua vähä kummajaisena ku en ollu tehny töitä enkä koulua puoleentoista vuoteen, joten ne ajo miut tänne, mikä oli ihan hyvä juttu kuitenkin et osotin jollain tavalla olevani aktiivinen.

S: Niin niin.

H: Ja sit kavereiden kans alko mennä pikkuhiljaa välit... vähän mihin meni ja tota... nyt en asu edes niiden luona.

S: Ootsä siis tällä hetkellä asunnoton?

H: Joo. Se oikeestaan tapahtu tän kuun.. ryhmän aikana, et tota...muutuin aivan täysin asunnottomaksi.

S: Okei, no missäs sä tällä hetkellä sitten majailet?

H: No viime yö meni Bodomilla pukukopissa, rannan pukukopissa, mut muuten kavereiden luona tai valvoin vaik steissillä.

S: Joo, no onks sulla jotain..tätä kautta sitten jotain kontakteja esim sosiaalitoimistoon tai jotain?

H: Joo, on joo. Tota...mul on toi ETYPin sosiaaliohjaaja on puoltanu miun hakemuksia, ku mie oon hakenu kuitenkin melkein kymmeneen eri paikkaan...asuntohakemuksia.

S: Niin just, hyvä juttu. Tota, mitäs sä opiskelit silloin kun sä opiskelit?

H: Tota... tietotekniikkaa Metropolias ja ammattikoulussa.

S: Aijaa, okei. Ootsä...?

H: ...lukiopohjainen.

S: Joo. Eli sä oot nyt puoltoista vuotta ollu periaatteessa työttömänä?

H: Joo.

S: Minkä ikäinen sä nyt oot?

H: 23. Täyttäny vähän aikaa sitte.

S: Joo. Ja sä oot siis työkkärin kautta tullu tänne?

H: Joo. He suosittelivat ja mie laitoin hakemuksen ja tuli hyväks... niinku, hyväksyivät miut tänne.

S: Nii et sä ite hait ja olit kiinnostunut?

H: Joo, siin oli kaks vaihtoehtoo mutta mie hain sit pelkästään tänne.

S: Niinniin, et ne lähetti sulle kaks vaihtoehtoo, joista sä pystyit sit valitsee. Oliko siin sit jotain semmosta, että, et jos sä et olis valinnu mitään, niin oisko siit tullu jotain karenssia tai jotain?

H: Ei, koska miulla itseasiassa on sen puolentoista vuoden takia jo... se, se poistuu... siis se ei poistu odottamalla, et pitää mennä töihin tai kouluun et se... sit vasta... ku on ollu niin pitkään pois kuvioista nii.

S: Joo, joo. Eli tota... sul oli ihan oma motivaatio sit tulla tänne, et ei ollu sit sellasii keppejä siel takana... (kummatkin nauraa)

H: Joo, tai siis no puoliks ja puoliks et jos mie en ois mitään tehny nii se olis vaan pidentäny tätä prosessia et jos mie haluan tota jollain tasolla osotusta näyttää sekä työkkäriin et työnantajalle ja asuntohomiin niin...

S: Joo, aivan. Tota, oliko teillä sit ihan tän Starttiryhmän alussa jotain... miten se lähti käyntiin?

H: Ööö... ensimmäisinä päivinä luotiin sitä yhteishenkee, yhteisii sääntöjä ja ryhmätöitä ja tutustuttiin toisiimme ja näin, et tota...

S: Oliko teillä... suunnittelittekste esimerkiksi yhdessä näit kurssin sisältöön liittyviä asioita?

H: Puoliks ja puoliks et kyl näillä ohjaajilla oli niinku tiedossa ne, mut tuota kyllä me saatiin jotenki vaikuttaa muun muassa kun käytiin erinäisissä paikoissa niin saatiin luoda ne teemat , teemat... et tuota... mikähän tää oli tää... mie en nyt muista mikä paikka se oli, mutta sinne saatiin lähettää niinku etukäteen kysymyksiä, mitä me kysyttäis niiltä ja ne sit sen pohjalta teki sen materiaalin. Osa kysyki sit opintoihin liittyviä asioita.

S: Just joo. Onks sul semmonen olo et sä oot saanu ite vaikuttaa jollain tavalla kuitenkin sit tähän, vaikka onki suunniteltuu ohjelmaa?

H: Kyllä, joo, et just tää et saadan ite tuottaa materiaali, toivottavasti tää kehittyy jatkos siihen suuntaan et ite... et meillä kuntoutujilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen , mitä me halutaan ja .

S: Joo. Tota... oliko sulla jotain erityisii odotuksia tästä kurssista?

H: Ei oikeestaan, se johtu miun elämäntavasta, mut jos ois jotain odottanu nii tää ois ylittäny odotukset. Itse en odottanu mitään ja on ollu muutenki mukavaa.

S: Oliko sul jotain ajatuksia, et mitä tääl voit...mitä tääl tullaan tekemään?

H: Öö... mie luulin, et suurin osa oltais pajalla, et hirveesti sitä sisältöä ei sillee esitelty kauheesti, se oli vaan et se on semmonen ja semmonen ihan muutamalla sanalla.

S: Joo.

H: Et siitä ei... ehkä sitä vois mainostaa vähän enemmän, et tota siinä kummiski on ryhmä, joka tiivistyy aika hyvin yhteen.

S: Mmm...niin.

H: Vastasinko mä nyt kysymykseen?

S: Joo! Tota... eli oliko sulla sitten tota niin yleisesti, kun täähän on työkkärin kurssi siinä missä muutkin mut vähän uudenlainen kuitenkin, niin oliko sulla jotain ennakkoasenteita sitten niinku tällasta kurssia kohtaan?

H: Eeeiii kauheesti. Tai jonkunlaista pientä inhoo oli aluks, mut se muuttu heti ensimmäisenä päivänä jo et tota. Kun toisaalta se oli sillee, et kun piti aktivoitua nii se oli vähän niinku pakko tehdä mut ensimmäisen päivän jälkeen oli jo sillee, et hei tännehän voi tulla uudestaan ihan vapaaehtoisesti.

S: Joo. Tota, no, mitäs kaikkee te ootte nyt sit täällä tehny?

H: Mm...meil on ollu tämmöst ravitsemus...miksä sitä nyt kutsuis, koulutusta, opetusta, ohjausta.

S: Mitäs siellä on...?

H: No me käytiin kahtena tiistaina, tais olla toinen tiistai ja kolmas tiistai nii käytiin tuolla Auroran portissa ite kokkailemassa ja saatiin pientä teoriaa sit niinku hyvistä ja terveellisistä elämäntavoista ja etenki tästä ravinnosta. Se oli kyl ihan opettavainen systeemi.

S: Opitko siellä jotain uusia juttuja?

H: No jotaki uutta itse asiassa, et tumman makaronin oon ottanu sit sen jälkeen ruokavalioon et aiemmin oon syöny ainoostaan vaaleeta vehnää ja näin.

S: Joo, et jotain sieltä sait sit otettua omaan käytäntöön arjessa.

H: Joo, uskon et aika monille jotka ees vähän ajattelee niit asioita nii niille tuli paljon uutta tietoo. Jos ei oo lukioo käyny eikä terveystietoo kauheesti lukenu, niinku miun ikäset ei oikeestaan oookkaan ku sehän tuli yläasteelleki vasta miun jälkeen niin tota kyllä tosta oli hyötyä aika monille.

S: Joo.

H: Mitähän muuta me tehtiin... sit meil on ollu näitä pajapäivii et ollaan päästy tutustumaan, tavoitteena on ollu et kahteen pajaan menis aina näinä...onks meillä kymmenen ollu näitä päiviä et päästään ihan niinku töihin.

S: Mm, joo, missä pajoilla sä oot sit ite ollu?

H: Mie kävin puupajalla, se nyt vähän johtu siitä et tota tos kierrätyspuolella mis miun piti ensin olla enimmäkseen niin siinä tapahtu sairauskohtauksia, tai siis niinku poissaoloja näiden ohjaajien suhteen.

S: Aha, okei.

H: Nii, en tiä oliko toi puupaja alunperin tarkotettu miulle, et se oli vähän niinku hätäsi joitus. Mut tuota, seki on ihan mukavaa vaik se ei kyl oo miun juttu .

S: Mikä sit tuntuu semmoselta, et, omalta jutulta?

H: Tää kierrätyspuoli on iha semmosta et pystyy tekemään. Sit oon miettiny ku aiemmin oli puhetta et tos ku Diak tekee ilmeisesti tän kaa jotain yhteistyötä, et niil on oma paja, nii siel on tämmönen koti... kotihoitopuoli, jossa tota... se on naisvaltanen ala nii siellä ois miehille käyttöä nii se jotenki kolahti muiun et vois ainaki kokeilla muutaman viikon, jos tulee jatkaa tätä toimintaa täs pajalla nii...et jos ei sitä nii sit se kierrätyspuoli.

S: Ootsä kokenu et se on hyvä et pystyy kokeilee erilaisii töitä?

H: Joo, kyllä. Et se ois jatkossaki suotavaa että tuota opastettas nää kuntoutujat ottamaan vaikka kaks tai kolme eri pajaa, et ei sais pelkästään sitä teoriaa vaan sitä tuntumaa siihen et mitä tekee.

S: Niin just, aivan.

H: Helpompi sit valita jatkossa siitä et mihin menee, mihin suuntautuu.

S: Totta. Tuntuuks et niit pajapäiviä on ollu tarpeeks, vai liian vähän, vai?

H: Mmm...sitä on vähän vaikee sanoo, kai niitä on ihan sopivasti ollu, tota...

S: Niin, suhteessa niihin ryhmätyöskentelypäiviin?

H: Kyllä, et meil on aika tiivis ryhmä, et me nähdään toisiamme aina aamuisin ku on pajapäivä ja sit pidetään semmonen fiiliskierros, et mitä kuuluu ja mitä odottaa jatkossa ja. Nii.

S: Niin just. No mitäs muuta sen terveystiedotuksen ja pajajuttujen lisäksi?

H: No meil on ollu...ollu...mitäs meil on ollu. Välillä ollaan pyritty ulkoilemaan, et ekoina päivinä, joo tää on taas tätä et pääsee vaikuttamaan, siis ekoina päivinä valitettiin siitä et istuttiin liikaa, mut sen jälkeen ollaanki sit pyritty siihen et jonku tunnin ajan vois ulkoilla aina, ja huomenna me itseasiassa mennäänki tota viimesenä ryhmäpäivänä Bodom-järven pohjoispuolelle, mennään sinne grillailemaan ja musta se kuulosta aihan mahtavalta.

S: Ai! Kiva.

H: Mitähän muuta... aika paljon ollu sitä et tutustutaan paikkoihin ja sit on ne pajat ja...

S: Joo. Onks teillä ollu sit jotain teemoja käsiteltävänä, jotain keskusteluryhmii tai...?

H: Joo, itse asiassa tos kokoushuoneessa on ollu toisella vai kolmannella viikolla ollu täämösi, ollu ETYPin sosiaalihoajaan semmosii omii... en tiiä mikskä sitä sanois, mut siis pyritty ohjaamaan ihmisiä ajattelemaan tietyl tapaa positiivisemmin ja rauhottumaan ja...meillä oli ekoilla viikoilla melkein joku noista kokouksista tai tuommosista päivistä loppu siihen että käytettiin 15 minuuttia rentoutumiseen ja kuunneltiin musiikkia ja joltain cd:ltä tuli semmonen puhe mikä ohjas syvään rentoutumiseen tai sitte toi ETYPin ohjaaja ite, ite tuota... vaivutti meitä, tota, mikskä sitä nyt kutsutaan, rauhottuneeseen tilaan. Ja siihen liittyen oli sit yhden tai kahden päivän teorit ja siihen liittyen tehtiin taas lisää niitä ryhmätöitä, et saatiin ite miettiä mitä me halutaan, et miten me koetaan nää asiat ja mitä muun muassa rauhottumisesta on hyötyä, lueteltiin listalle.

S: Aijaa, joo, tota, miltä se on sitte tuntunu tommosen pidemmän niinku työttömyys, opiskelemattomuusjakson jälkeen käydä säännöllisesti jossain paikassa?

H: No tota, ei oo ollu mitään vaikeuksia. Oon mä muutamana päivänä myöhästynyt pommiin, mut ne on ollu ihan omii syitä, et oon kuitenkin halunnut tulla tänne, et en oo tahallani ollu poissa tai mitään, et on ollu mukavaa.

S: Just, joo, et ei oo tuntunu vaikeelta päästä tähän rytmiin?

H: Ei, ei oo. Et täähän on viel helposti tehty, et ei ala heti aamulla kaheksalta vaan just yhestätoista kolmeen, et helppo tulla.

S: Ja kolmena päivänä viikossahan tää oli?

H: Joo kolme päivää, tiistai, keskiviikko, torstai. Ja kuus viikkoa niinku tätä Starttir ryhmää ja sen jälkeen ilmeisesti on tehty jonkinlainen sopimus et jatketaan pajalla.

S: Joojoo. Mites sä arvioisit, et mitkä on semmosii asioita joihin tää ryhmätoiminta on vaikuttanu niinku sun elämässä tai arjessa yleensäki niinku positiivisella tavalla?

H: No, tääl saa kavereita kyllä, et se on yks asia. No, itelle ei nyt tost rentoutumis-rahoittumisjutusta oo niin hyötty ku mie oon valmiiks jo lukenu kyseistä asiaa, mut toivottavasti näille muille siit on hyötty. Mitähän muuta... no sit tietenki jatkoo ajatellen niin just se et on jollain tavalla aktivoitunu. Tääl opastetaan siihen, et haettais töitä, haettais koulutusta, ja kaikkee muuta mitä työkkäri vaatii, mut tääl niinku opastetaan siihen, et ei niinku vaadita, et hei sie voisit, sitä suositellaan, mikä on niinku hyvä tyyli, tota, saada ihmiset tekemään jotain. Et se porkkana on paljon parempi ku ruoska.

S: Niinpä. Onks teil kaikilla sit ollu joku oma ohjaaja jonka kanssa on katottu noit asioita yhdessä vai, miten..?

H: Meil on ollu kaks ohjaajaa ja sit yks... yks vierailevampi työntekijä tullu tänne, ja niiden kans on ollu yhteisiä istuntoja. Nää kaks pääohjaajaa jotka on ollu päivittäin täällä, paitsi tän toisen sairaspöissaolot, ne on niinku jakanu meidät kahtia. Meit on kymmenen vai ykstoista henkilöä, et toisella on viis ja toisella kuus, joiden kaa on sit henkilökohtaiset tapaamiset ja sit kaikkien kans on kuitenkin...tämä tämä...tämä Ulla ja sit toinen näistä...semmost suunnitelman hakemista et mitä tällä Starttiryhmillä haetaan, ja jokaisen niinku henkilökohtaisii tavoitteita pyrittiin skannaamaan.

S: Joojoo. Oisitsä toivonu jotain vielä lisää jotain, tai vähemmän jotain tai ihan kokonaan uusia teemoja...?

H: Mm...lisää ehkä just tätä mainostusta, et kerrotaan etukäteen tarkemmin et mistä täs on kyse. Tietty ku tätä ei oo ollu aiemmin nii vaikee mainostaa, mut jatkossa vois kertoa just näitä meidän, tai tän ryhmän kokemuksii tuleville ryhmille ja just et miten tiiviisti tääl tehdään yhteistyötä ja tuota... muuten kyl on ollu kaikkee sopivasti et mut jatkossa just et pystyis enemmänki vaikuttaa tähän sisältöön ite. Ja sit just et jos joku hakee opiskelemaan nii tuetaan sitä ja... tääl kyllä saa sen avun mitä pyytää, kun vaan ite uskaltaa avaa suun nii saa kyl kaiken mahdollisen avun.

S: Niin, niin, just. Tota, miten sä, jos sä vertaat vaikka sitä aikaa ennen, ku sä olit tässä ryhmässä ja nyt, nii millasii tulevaisuudennäkymiä sul oli silloin verrattuna tähän hetkeen?

H: No nyt täl hetkel harkitsen taas opiskeluu, ku taas aiemmin en ollu miettiny kyseistä asiaa. Muuten on oikeestaan aika sama tilanne koska miulla...ku mie asun siellä kaverin luona, mut en ollu kirjoilla, mut sillonki hain asuntoo, mut täällä on sit enemmän motivoitunu siihen ja...ja tosi hyvä ku nää auttaa siinä et toinen noist sosiaalityöntekijöistä on...laitto puoltoilmotuksen, elikkä vähän niinku suosittelun, niin tuota...positiivisempi vaikutelma nyt, ku verrattuna aikasempaan.

S: Joo, tosi hyvä. Onks sul ollu jotain terveydellisii ongelmii joiden tilanne ois muuttunu jotenki?

H: Eei, paitsi vapaapäivinä meni tos selkä mut se ei nyt liity tähän oikeestaan mitenkään et, ei. Miul on ollu hyvä kunto ennen ja on nytki.

S: Joojoo. Tota, onks sulla semmonen olo että...että tää palveli tarkoitustaan tää kurssi? Et siit on ollu sulle hyötyä?

H: Joo, joo, kyllä, ehottomasti ollu hyötyä et tota.

S: Joo. Olikä nyt siis jäämässä tänne töihin vielä?

H: Joo, pajalle oon jäämässä, todennäkösesti tohon kierrätyspuolelle, et ku on päässy niinku harjottelemaan jo.

S: Joo. Jatkuuks sul nyt samalla tavalla kolmena päivänä viikossa, vai?

H: Mm, se muistaakseni sano, että saa itse tavallaan valita tai silleen, jos halua neljä kertaa viikossa nii käy, mut se on kait sit pienempi tuntimäärä. Tai sen saa niinku modata vähä ite kans, mut muistaakseni siin oli kaks vaihtoehtoo et kolme tai neljä kertaa viikossa. Saatto siin olla viiski kertaa viikossa vaihtoehto mut kuulemma tosi harva ottaa sen.

S: Joo, joo. Onks sul sit mitä muita jatkosuunnitelmia?

H: Öö, no niinku mie aiemmin sanoin tuo opiskelu ja sit edelleen tää asunnon hankinta tässä ohessa niin...

S: Just, just. Ootsä jo hakenu yhteishaussa nytte keväällä vai?

H: Öö, vasta tuo toisen...eikusiis kolmannen asteen, eli nää korkeekoulut ja yliopistot, nii se haku alko, et en oo vielä ehtiny, mut tänään tai huomenna.

S: Joo, eli tuntuuks et on ihan selvät sävelet?

H: Mm, joo, on.

S: Et sit vaan asioiden pitäis alkaa rullata eteenpäin.

H: Kyllä, niinpä.

S: Tota, onks sulla vielä loppuun jotain kommenttia?

H: Ei oikeestaan, mie sanoin jo aika hyvin, mitä muutenki aattelin sanoo et pitäis mainostaa näit, et kertoo näit kokemuksii tätä tarvitseville, et mitä tääl on ollu.

S: Joo, no tää opinnäytetyöhän sit julkaistaan tuol työkkärissä, et jos ne sieltä sit poimis vinkkejä tulevaan.

H: Nii joo.

S: Selvä, mut mulle ei tuu nyt muuta mieleen tällä kertaa.

H: Ei miulkaan tuu nyt mitään mieleen.

S: Joo ,mut kiitos oikein paljon ja hyvää jatkoa!

H: Joo, ole hyvä.

STARTTIRYHMÄLÄINEN 2

S: Joo, eli nyt voidaan alottaa. Eli jos sä aluks kertoisit sun elämäntilanteesta ennen tätä ryhmätoiminnan alkua.

H: Joo, eli tota mä oon ollu niinkun 2008 syyskuusta lähtien niinku poissa työelämästä, ku mulle tuli vähän niinku burn out, ku mä olin Keravalla kirjastovirkailijakoulussa ja sitte tota K-Raudassa osa-aikaisessa varastomiehen työssä ja sit asuin livisniemessä. Et tuli aika paljon trafiikkia sitte.

S: Ahaa, eli sä olit niinku kahessa... siis koulussa ja töissä?

H: Joo, siis, joo. Niin tota siit tuli vähän burn outtia sitte, jäin pois työelämästä.

S: Joo. Mites sen koulun kanssa sit kävi?

H: No se jäi kesken, mutta mä oon viimeistelly toisen asteen oppilaitoksessa merkonomitutkinnon 2010.

S: Just joo. Eli sulla on sieltä tutkinto.

H: Joo. Merkonomi oon nytte.

S: Niin just. Ootsä sitte... sä olit nyt sit vuodesta 2008 vuoteen 2010 työttömänä vai?

H: No mä olin tota sairaspäivärahalla 2008-2009 ja sit ysistä kymppiin, kympest yhteentoista eli puoltoistavuotta mä oon ollu sitte työkyvyttömyyseläkkeellä.

S: Aha, joo. Mut sä oot sinä aikana kuitenkin sit tehny sen merkonomitutkinnon?

H: Joo, oon.

S: Aijaa, mut sehän on mennyt sit hienosti kuitenkin.

H: Joo, onhan se ihan jees. Ja nyt ois tarkoitus sit vähän niinku saada sitte niinku itsevarmuutta ja tämmöstä lähdin hakee tästä ryhmältä. Ku se edistäis sitä työelämään ja opiskeluun palaamista.

S: Niin justinsa. Miten sä sit päädyit just tälle kurssille?

H: No mä olin oikeestaan...alunperin oli tarkoitus ettii oppisopimuspaikkaa, mut sit mä kerroin mun elämäntilanteen siellä Espoon kaupungin oppisopimusvastaavalle niin hän suositteli tätä pajaa, et se ois mulle parempi. Sitte parin puhelinoiton päästä sain täältä jonku kiinni ja sitte tulin tänne valmennukseen.

S: Niin joo, et sä et tullut työkkäriin kautta.

H: En oo työkkäriin kautta, ku ihan itse.

S: Joo, eli tota se lähti ihan susta itsestään... miten sulle sit markkinoitiin tavallaan tätä kurssia?

H: No mulle sanottiin...se oppisopimusvastaava sano et tää ois niinku hyvä paikka , et ei siin sen kummempaa. Sit mä itse tajusin sen puhelun aikana et mul ei välttämät taloudellisesti tilanne muuttuis paremmaks vaik mä menisin oppisopimukselle, ku olin tol kuntoutustuella nii koin että tää on niinku sitte mielekkäämpi vaihtoehto pehmeenä laskuna työelämään. Mut siis puhelimitse mut saatiin vakuuttuneeks tän kurssin tärkeydestä.

S: Aha, okei. Minkälaisia odotuksia sul sit oli tätä kurssia kohtaan?

H: No varmaan semmosia että törmäis ihmisiin jotka ois osittain samassa elämäntilanteessa, ja sit varmaan se että sais päivärytmin takas, niinku ihmisten aikaan heräämään ja tämmöstä.

S: Niin joo. No mites sit ku sä tulit tänne niin miten sä koit sen ryhmään tulemisen, kun ootte kuitenkin paljon tehny ryhmässä töitä ja sellasta?

H: No, kyllä ihan ok fiilis oli, että niinku sanoit äsken nii me ollaan ryhmätöitä tehty siel merkonomikoulussaki nii kyllä nyt meni vanhasta rutiinista. Keskitty vaan siihen että mitä ohjaajille oli viestitettävänä ja sitte jos oli sopiva hetki eikä ollu mitään tärkeitä tekemistä niin sai sitte vapaammin kommentoida päivän kuulumisia ja tämmösiä.

S: Niin niin. Sillon ku toi Starttiryhmä alko niin olis teillä ite mahdollisuus vaikuttaa sen tulevaan sisältöön, et mitä teette, minne meette ja silleen?

H: No...pienissä määrin oli vaikutusmahdollisuus ja...et mitään niinkun, jos ehdotettiin jotain, esimerkiks mä ehdotin et vois joskus käydä tossa Länsiväylän eteläpuolella merenrannassa siin on semmonen iso voimala, niin siellä tsiigaamassa sitä voimalan ympäristöä... mut kyl esimerkiks täältä sai ku oli vähän aktiivinen, niin sai vaikutettuu

tämmösiin virkistysluontosiin tapahtumiin, mut ei sit siihen kylmään faktaan ei saanu sit niin paljoo vaikuttaa et. Tuli semmosii tärkeitä ja hyvii vinkkejä, käytiin esimerkiks laittaa ruokaa Martan kanssa. Tämmöstä ehkä niinku...kymmenesosan sai vaikuttaa sitte.

S: Olisistsä ite halunnu sit enemmän saada olla mukana sen kurssin sisällön suunnittelemisessa, tai...?

H: No mä koin näin et ei mua sillee varsinaisesti häirinny se et mä oon tottunu siihen, että koulussaki ehkä saman verran tai vähemmän voi vaikuttaa siihen et mitä tapahtuu, et en mä siihen mitenkään vastahakosesti suhtautunu. Voisin varmaan uudestaanki mennä tämmöselle kurssille, jossa tän verran voi vaikuttaa sisältöön.

S: Niin just. No oisiksä sit kaivannu lisää tietoa jostain aiheesta tai ihan kokonaan uudesta asiasta, jota ei käsitelty tällä kurssilla?

H: No täytyy hetki miettiä...no mä en oikeestaan osaa sanoo ku aika hyvin on tullu yksilöllisesti käsiteltyy omia tarpeita ja kiinnostuksen kohteita. Jokainen on voinu niinku sil tavalla myös vaikuttaa siihen, että kun tulee työvoimavirkailija työkkäristä nii hän on sitte vastannu etukäteen muodostettujen kysymysten pohjalta niinku tietoa ja jakaa sitte.

S: Niin te teitte itse ne kysymykset?

H: Joo, tehtiin.

S: No mitäs kaikkea te ootte sit täällä tän kurssin aikana tehny?

H: No me ollaan alussa tota käyty läpi noita ryhmän sisäisiä sääntöjä, kuten et ei saa kertoa ryhmässä kerrottuja asioita eteenpäin, ei saa tulla päihtyneenä ryhmään ja tämmösiä yleisiä sääntöjä. Sit ollaan lähetty tutustumaan eri pajoihin ja kerrattu elämänhallintaa kuten ruuanlaittoa siellä Martan kanssa ja tämmöstä.

Liite 4 Starttiryhmän ohjaajien sähköpostivastaukset

1. Minkälaisena näitte ryhmäläisten elämäntilanteet ennen starttiryhmän alkamista?

Suurimman osan ryhmäläisistä tapasi ryhmän ohjaaja ensimmäisen kerran vasta tutustumiskäynnillä Työhönvalmennuskeskukseen. Yhtenä Startti-pilottiryhmän tarkoituksena olikin ryhmän aikana saada tietoa asiakkaan kokonaistilanteesta ja sen pohjalta yhdessä ryhmäläisen kanssa tehdä ryhmän jälkeistä jatkosuunnitelmaa.

Useilla ryhmäläisillä oli laaja kirjo erilaisia elämänhallinnallisia ongelmia. Esimerkiksi kaksi ryhmäläistä oli "avoimesti asunnottomia" ja myös piiloasunnottomuutta ilmeni. Ryhmän aikana tapahtunut kokonaistilanteen kartoitus ja selvitys voivat antaa tukea ongelmien jatkoselvittelyyn.

2. Miten ryhmäläiset valikoituivat Starttiryhmään, ja miten se mahdollisesti vaikutti ryhmäläisten motivaatioon?

ETYP:n kautta ohjautui 7 , TE-toimiston kautta 2 ja psykiatrian poliklinikoiden kautta 2 ryhmäläistä. Ryhmässä oli 10 miestä ja 1 nainen, jotka olivat ikäjakaumaltaan 21-27- vuotiaita. Ryhmäläisten keski-ikä oli 23 vuotta.

Tutustumiskäynnillä Työhönvalmennuskeskuksessa käydessään jokainen ilmaisi asteikolla 4-10 "halukkuutensa osallistua startti-ryhmään". Ryhmässä aloittaneiden "halukkuus osallistua" vaihteli välillä 7-10. Painopiste oli siis omassa halukkuudessa eikä esimerkiksi pakonomaaisessa osallistumisessa johonkin, mikä ei kiinnosta. Todennäköisimmin ryhmäläisen oma halukkuus osallistua vahvisti ryhmäläisten motivaatiota. Kukaan ei keskeyttänyt ryhmää.

Osasta ryhmäläisiä ei tiedetty etukäteen juuri mitään. Tässä tapauksessa erilaisuus vaikutti siten, että vertaistuellla oli suuri merkitys.

3. Miten paljon ryhmäläiset pystyivät itse vaikuttamaan ryhmän toimintaan ja tavoitteisiin?

Ryhmän toteuttamissuunnitelmaa mukautettiin ja se täsmentyi ryhmän kuluessa. Esimerkiksi : kun palautteena edellisestä päivästä oli ollut, että oli liikaa istumista niin seuraavana päivänä käytiin kesken päivän kävelylenkillä. Jokainen ryhmäläinen oli omalla läsnäolollaan ja osallistumisellaan vaikuttamassa ryhmäkertojen antiin. Ryhmäkertojen aikana pystyttiin melko hyvin huomioimaan myös kahden ryhmäläisen henkilökohtaisen ohjauksen tarve.

Ryhmällä oli omat ja etukäteen määritellyt tavoitteet, mitkä tiivistetysti ilmaisten olivat seuraavat:

- Kartoittaa kunkin ryhmäläisen elämäntilannetta ja työ -ja toimintakykyä.
- Selkeyttää ryhmäläisten jatkosuunnitelmia ja palvelujen tarvetta.
- Ryhmäläinen tunnistaa ja nimeää omia henkilökohtaisia tavoitteitaan.

Lisäksi kullakin ryhmäläisellä oli omat yksilölliset tavoitteensa.

Ryhmäläisiä pyydettiin täyttämään 23.2.11 "Startti-ryhmän väliarvio, tietoa ja palautetta jatkon suunnittelun tueksi"-lomake. Ryhmän loppuaikana pyrittiin hyödyntämään palautetta, esimerkiksi järjestäen lisää henkilökohtaista ohjausta mikäli ryhmäläinen oli ilmaissut sitä tarvitsevänsä.

Kokonaisuudessaan ryhmäläisillä oli paljon tilaisuuksia antaa palautetta ja lisäksi ryhmäläiset tapasivat ohjaajia henkilökohtaisesti.

4. Minkälaisia odotuksia ryhmäläisillä oli Starttiryhmässä? Entä teillä ohjaajilla?

Ryhmäläisten ilmaisemia odotuksia olivat esimerkiksi: saada tekemistä päiviin ja päivärytmiä paremmaksi, pääsee pajalle töihin, saa asunnon, uusia sosiaalisia suhteita.

Ohjaaja 1 : Tilanne selkenee, samoin jatkopaikka ja asiakas voimaantuu omassa tilanteessaan.

Ohjaaja 2 : Katsoa, mitä itselle ensimmäinen ryhmänohjaustilanne

Työllisyyspalveluissa tuo tullessaan. Vahvistaa ryhmänohjauksen valmiuksia. Toiveena oli myös, että startti-ryhmästä muodostuisi ryhmäläisille antoisa ja hyödyllinen kokemus.

5. Miten odotukset kohtasivat itse toiminnan? Vapaata kuvailua ryhmän eri osa-alueista?

Kokonaisuudessaan vaikuttaa siltä, että melkein kaikki saivat enemmän kuin odottivat. Rakenteellisesti ryhmä oli suuri ja se mahdollisti hyvin toimivan ryhmädynamiikan. Monet löysivät itsessään uusia ja uinuvia alueita luovan toiminnan kautta. Asioiden jäsentäminen (teoria ja tieto) herätti joillakin paljon mielenkiintoa; osalle oli vaikeaa keskittyä (mm. oppimisvaikeudet ja kognitiivisten taitojen heikkoudet vaikuttivat). Teemoja pyrittiin lähestymään tiedollisuuden lisäksi myös toiminnan kautta, kokemuksellisesti. Keskeisenä osana toimintaa oli myös ryhmäläisten tuki ja kannustus toinen toiselleen.

6. Miten Starttiryhmä on vaikuttanut ryhmäläisten arkeen ja elämään, tulevaisuuteen?

Suurimmalle osalle jatkokolku on löytynyt ja siten arki on muuttunut aktiivisemmaksi ja ´normaalimmaksi´. Voisi olettaa että asiakas on nyt enemmän oman elämänsä subjekti kuin objekti jolle ”asiat vain tapahtuvat”.

Startti-ryhmän jälkeen 9 ryhmäläistä jatkoi kuntouttavassa työtoiminnassa tai Sosiaalihoitolain 27 d §:n mukaisessa työtoiminnassa (psykiatrian pkl:n kautta ohjautuneet).

Kuntouttavassa työtoiminnassa olleista kaksi ryhmäläisistä on työllistynyt.

Moni tai itse asiassa kaikki ryhmäläiset toivoivat, että ryhmä olisi jatkunut.

7. Minkälaisia toiveita ilmeni jatkoon suhteen - kehitysideoita ryhmäläisiltä ja ohjaajilta?

Ryhmäläiset täyttivät ryhmän lopussa palautelomakkeen -> Ryhmäläinen A toivoi enemmän paja-työskentelyä, ryhmäläinen B toivoi ohjelmaan tiivistämistä ja ilmaisi toisaalta, että ”sama jatkossa”, ryhmäläinen C toivoi monipuolisempaa toimintaa esimerkiksi urheilupäiviä, ryhmäläinen D toivoi ryhmän alusta asti jotain tekemistä istumisen sijaan, ryhmäläinen E toivoi keilahallilla käyntiä.

Ryhmän ohjaajien nimeämiä kehittämisideoita:

- Vielä paneutuvampi etukäteissuunnittelu, nyt oleellistakin tietoa ja toimintaehdotuksia tuli tiipoittain matkan varrella (esimerkiksi paja-päiviä koskeva arviointi). Toisaalta sellainen kuuluneekin pilotin luonteeseen..... ☺
- Ryhmän alussa jokainen ryhmäläinen tekisi valkoisesta mukista oman nimikkomukinsa.
- Pitempään (kuntouttavassa) työtoiminnassa olleiden vierailut startti-ryhmässä. Ne eivät toteutuneet suunnitellusti.
- Tietokoneet kaikkien ryhmäläisten käyttöön ainakin joillakin ryhmäkerroilla.
- Ryhmässä käytettävä ”perusmateriaali” kansiossa TVK:ssa, jolloin mikäli ryhmän ohjaaja sairastuu niin ”hänen osuuteensa” perehtyminen on toiselle ohjaajalle helpompaa.
- Lisää toiminnallisuutta, liikuntaa (joidenkin ryhmäläisten toive).
- Ryhmän ohjaajien välisten työnjakokysymysten pohtiminen vielä tarkemmin
- Hyvissä ajoin etukäteen varattava ryhmän ajalle ohjaajien keskinäisiä tapaamisaikoja esimerkiksi suunnittelua ja arviointia varten.
- Miten eriyttää ryhmän toimintaa (mikäli se on tarpeen)? Esimerkiksi vaihtoehtoisia lisätehtäviä tai muuta materiaalia
- Miten tukea entistä paremmin arempaakin ryhmäläistä osallistumaan ryhmätöiden tekemiseen ?

- Miten ohjata ryhmää vielä enemmän ryhmäläisten yksilöllisiä ohjauksen tarpeita huomioiden?
  - Miten vielä tietoisemmin vahvistaa ryhmän jäsenten osallisuutta myös ryhmän ohjelman rakentamisen tasolla?
  - Voisiko järkeistää eväiden ostamista? (esimerkiksi isompia määriä kerrallaan)
  - Terveystarkastusten kautta saatavan tiedon ja muiden saatavilla olevien terveystietojen "saaminen entistä paremmin käyttöön" jatkosuunnitelman tekemistä varten.
- Yhteiset tapaamiset ETYP:n terveystiimin kanssa (?)
- Onko mahdollisuus vielä tiiviimpään yksilölliseen tukeen tarvittaessa?
  - Ryhmäläisten mahdolliset palkkatukioikeudet tietoon ennen ryhmän alkua
  - Tietoa työharjoittelupaikoista ryhmän alkuvaiheessa
  - Mahdollisimman laajaa verkostoa tiedotetaan hyvissä ajoin startti-ryhmästä ja ryhmäläisten mahdollisesta kuntouttavan työtoiminnan jatkopaikkojen tarpeesta ryhmän päättymisen jälkeen.
  - Ryhmällä olisi käytössä riittävän suuri ja tarkoituksia vastaava tila, jolloin niin paljon aikaa ei menisi tavaroiden siirtelemiseen paikasta toiseen. Huomioitaisiin siten paremmin myös mm. työturvallisuus - näkökulmat, tilan ahtauden mahdollinen ahdistavuus (mm. ahtaan paikan kammo, sosiaalisten tilanteiden pelko).
  - Mikäli ryhmäläisten joukossa on jo pitempään ETYP:n asiakkaina olleita niin jo ennen ryhmän alkua perehtyminen heidän taustatietoihinsa. Yksilöiden kanssa tehtävä "etukäteistyö".
  - Ryhmäläisten puupajalle pajapäivinä pääsemisen ehtona oli ohjaajan läsnäolo siellä. Mikäli jatkossakin pajapäivinä on yleensä paikalla vain yksi ohjaaja paikalla niin hänen olemisensa puupajalla ei ole muiden ryhmäläisten kannalta hyvä ratkaisu.
  - Tehdään pajapaikkajaon pidemmän ajan suunnitelma (kaikki pajapäivät) ryhmäläisten esittämien pajatoiveiden pohjalta.